

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 39

ביאור הדברים ע"פ כי על כל כבוד חופה...

ביאור על "ועל כל כבוד חופה"

הפכים מתאחדים באמצעות חופה — מדרגה שלמעלה משניהם: תפארת דאימא שמעל ז"א ונוקבא, והרצון העליון שמעל אבא ואמא. כעת הכלה, מלכות, מקבלת באמצעות רצון שטעמיו נסתרים; כאשר המצוות יכררו את ניצוצות תוהו, יתגלה הטעם הנסתר והתענוג של מוחא סתימאה, והכלה תהיה עטרת בעלה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/39

הנקודה

הפכים מתאחדים באמצעות חופה — מדרגה שלמעלה משניהם: תפארת דאימא שמעל ז"א ונוקבא, והרצון העליון שמעל אבא ואמא. כעת הכלה, מלכות, מקבלת באמצעות רצון שטעמיו נסתרים; כאשר המצוות יבררו את ניצוצות תוהו, יתגלה הטעם הנסתר והתענוג של מוחא סתימאה, והכלה תהיה עטרת בעלה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

בביאור הפסוק "ועל כל כבוד חופה", אדמו"ר הזקן מזהה שני כבודות: מלכות, הכבוד התחתון, ואבא, חכמה, הכבוד העליון שבו מלכות מושרשת. ז"א, שעיקרו חסד, ומלכות, הבנויה מגבורות וכיסופים, הם הפכים, והם מתאחדים רק תחת חופה: תפארת דאימא, השורש השכלי של המדות, שמכתירה ומקיפה את שניהם, כשם שנוכחות ה' משרה שלום בין מלאכי מים ואש. יש שתי חופות: חופת הכלה, מסירותה "בכל מאדך", וחופת החתן, המשתקפת בהינומת הכלה ובחופת הנישואין. חופה עליונה יותר, כתר הכללי, מאחדת את אבא ואמא. שתי החופות הן שני רצונות: רצון תחתון שנולד מן השכל, והרצון העליון, שטעמו — מוחא סתימאה — נסתר, ותענוגו הוא עתיק. התורה הגלויה מבטאת את הרצון החיצוני, ולכן טעמיה אינם נתונים, ומתן תורה בהר סיני היה רק אירוסין. כאשר המצוות, ואפילו האכילה, יבררו את ניצוצות תוהו, יתגלו הטעמים הפנימיים והתענוג, הנישואין יושלמו, ויהיה לכלה קול משלה.

מבנה

1	שני הכבודות	19
מלכות היא הכבוד התחתון, "כבוד הוי"; אבא, חכמה, הוא הכבוד העליון — הברקה שמעל להבנה, שבה מלכות מושרשת.		
2	שני הפכים	2-3
מלכות היא גבורות של אש, המשתוקקת תמיד כלפי מעלה; ז"א הוא בעיקרו חסד, המשפיע לעולמות במידה באמצעות חסד, גבורה ותפארת.		
3	החופה שמעל החתן והכלה	4-5
תפארת דאימא, שורש המדות שבשכל, מכתירה את שניהם ומאחדת אותם, כשם שדבר שלמעלה מהם משכין שלום בין מים לאש; חופתה של הכלה עצמה היא "בכל מאדך", כפי שהיא מתבטאת בהינומה ובחופה.		
4	החופה העליונה ושני הרצונות	6
כתר הכללי מאחד את אבא ואמא; הרצון התחתון נולד מן השכל, ואילו הרצון העליון מסתיר את טעמו במוחא סתימאה ואת תענוגו בעתיק.		
5	התורה כעת ולעתיד לבוא	7
התורה הגלויה היא הרצון החיצוני, שטעמיו אינם נתונים; מעמד הר סיני היה אירוסין, וגילוי הטעמים הפנימיים יהיה הנישואין.		
6	בירור וקולה של הכלה	8-9
המצוות והאכילה מבררות את ניצוצות תוהו; כאשר הבירור יושלם, התענוג הנסתר יתגלה, והכלה תהיה עטרת בעלה, בעלת קול משלה.		

חופה חופה

מדרגה שלמעלה משני הפכים, המקיפה ומכסה את שניהם, וכך מאפשרת להם להתאחד: תפארת דאימא מעל ז"א ונוקבא, וכתר הכללי מעל אבא ואמא.

הכבוד העליון והכבוד התחתון כבוד עילאה וכבוד תתאה הכבוד התחתון הוא מלכות, "כבוד הוי"; הכבוד העליון הוא אבא, חכמה, שערכה המספרי של המילה "כבוד" הוא שלושים ושניים נתיבי החכמה.

תפארת דאימא ת"ת דאימא

מדת התפארת שבבינה: המדות כפי שהן קיימות בשכל, ובכללן כולן יחד. היא נעשית כתר לז"א ולנוקבא ומחברת ביניהם.

הרצון התחתון והרצון העליון רצון התחתון ורצון העליון הרצון התחתון נולד מן השכל ותמיד אפשר להסבירו; לרצון העליון נדמה שאין טעם, בדומה ל"שתוק, כך עלה במחשבה", משום שטעמו נעלה מדי מכדי להתגלות.

מוחא סתימאה מוחא סתימאה

השכל הנסתר שבתוך כתר: הטעם הנעלם של הרצון העליון. טעמיו ותענוגו נסתרים כעת, ולעתיד לבוא יתגלו כטעמיה הפנימיים של התורה.

תוהו ותיקון תוהו ותיקון

תוהו הוא העולם הקדום שבו היו אורות גדולים שנשברו, והותירו ניצוצות מעורבים ברע; תיקון הוא העולם המסודר. לאחר שניצוצות תוהו יתבררו באמצעות המצוות, הם יעלו למעלה מתיקון.

אירוסין ונישואין אירוסין ונישואין

מעמד הר סיני היה אירוסין — קשר חיצוני, כטבעת; גילוי התורה הפנימית ותענוגה לעתיד לבוא יהיו הנישואין השלמים.

קטע 1 • 11

שני הכבודות

1 ביאור הדברים¹ ע"פ כי על כל כבוד חופה הנה כבוד תתאה הוא בחינת מלכות ונקרא כבוד הוי"

ביאור העניין על פי הפסוק: "כי על כל כבוד חופה". הכבוד התחתון הוא בחינת מלכות, והוא נקרא "כבוד הוי",

המאמר מבאר את הבטחת ישעיהו, שלעתיד תיפרש חופה על כל כבודה של ציון. תחילה הוא מגדיר את ה"כבוד": הכבוד התחתון הוא מלכות, המידה שבאמצעותה דבר ה' בורא את העולמות ומנהיג אותם, והיא נקראת "כבוד הוי".

כי הוי היינו זעיר וכבוד הוי הוא בחינת מלכות וברוך היינו מלשון ברכה ושפע והמשכה שיומשך לבחי' מלי' כבוד הוי ממקומו היינו חכמה עילאה אשר בחי' מלי' דבר ה' מקומה ושרשה מחי' [מחכמה

עילאה]

שכן הוי היא ז"א, ו"כבוד הוי" הוא בחינת מלכות. "ברוך" הוא מלשון ברכה, שפע והמשכה: שתימשך לבחינת מלכות, "כבוד הוי", המשכה "ממקומו" — כלומר מחכמה עילאה; שכן מקומה ושרשה של בחינת מלכות, דבר הוי, הוא בחכמה עילאה,

שם הוי מציין כאן את ז"א, ולכן "כבוד הוי" הוא מלכות, המגלה את ז"א. אדמו"ר הזקן דורש מילה במילה את שבח המלאכים "ברוך כבוד הוי ממקומו": "ברוך" פירושו שפע הנמשך למטה, ו"ממקומו" היא חכמה עילאה, החכמה העליונה שבה מושרשת מלכות, "דבר הוי".

כי אבא יסד ברתא^{2,3} ואבא הוא נקרא כבוד עילאה מקור השכל ונקרא משכיל כבוד חכמים ינחלו⁴ כבוד בגימטריא ל"ב נתיבות חכמה ונק' כבוד⁵ שהוא בחי' זיו יקריה⁶

שכן "אבא יסד ברתא". אבא נקרא הכבוד העליון, מקור השכל, והוא נקרא "משכיל": "כבוד חכמים ינחלו". בגימטריה, "כבוד" הוא ל"ב נתיבות חכמה; והוא נקרא כבוד מפני שהוא בחינת "זיו יקריה",

מאמר הזוהר "אבא יסד ברתא" מלמד שמלכות, ה"בת", מושרשת באבא, כלומר בחכמה. לכן אבא הוא הכבוד העליון: הפסוק קושר בין "כבוד" ל"חכמים", והערך המספרי של כבוד, שלושים ושתיים, תואם ל"ב נתיבות חכמה. הוא נקרא כבוד כ"זיו יקריה" — הארה, ולא דבר שניתן לתפוס.

דהיינו כברק המבריק⁷ בחי' התגלות שלמעלה מן ההשגה משא"כ בינה רחובות הנהר⁸ שהשכל בא בגדר השגה והרחבה.^{9,10}

כלומר, כמו הבזק ברק: בחינת גילוי שלמעלה מהשגה. לעומת זאת, בינה היא "רחובות הנהר", שבה השכל בא בגדרי השגה ובהתרחבות.

חכמה דומה להבזק ברק: הארה פתאומית המופיעה לפני ההבנה ולמעלה ממנה. בינה נקראת "רחובות הנהר" מפני שבה התוכנה מתרחבת ונתפסת ברוחב ובפרטים.

קטע 2 • 21-3

שני הפכים

2 והנה ז"א ונוקבא הם ב' הפכים¹¹ כי בחינת מל' עיקר בנינה מן הגבורות קארי תדיר ולא שכיך למען יזמרך כבוד ולא¹² ידום תשוקתה הכל למעלה מעלה בלהב השמימה כטבע האש שעולה למעלה.

והנה ז"א ונוקבא הם שני הפכים. שכן בחינת מלכות בנויה בעיקר מן הגבורות: "קוראת תמיד ואינה שוככת", "למען יזמרך כבוד ולא ידום". כל כיסופיה הם כלפי מעלה, מעלה מעלה, בלהבה השמימה, כטבע האש העולה למעלה.

ז"א, המדות, שרובן חסד, ונוקבא, מלכות, הם הפכים. מלכות בנויה בעיקר מגבורות, כוחות של צמצום, המתבטאים בכיסופים; כמו האש שעולה תמיד, היא אינה שוקטת ומתגעגעת ללא הרף כלפי מעלה, כפי שנאמר: "למען יזמרך כבוד ולא ידום", כשהכבוד הוא מלכות.

3 וז"א הוא רובו חסדים כנודע שז"א הוא מסוף עולמות הא"ס שהוא בחי' השפעת המאציל העליון במדה וגבול למקור דבי"ע היא המלכות ועמ"ש מזה בפי' תרומה¹³ בענין כרוב אחד מקצה מזה¹⁴ כו'

וז"א הוא בעיקר חסדים, כידוע. ז"א הוא מן הקצה של עולמות אין סוף, כלומר, בחינת השפעת המאציל העליון, במידה ובגבול, אל המקור של בי"ע, שהיא מלכות. וראו מה שנכתב על כך בפרשת תרומה, בעניין "כרוב אחד מקצה מזה" וכי',

ז"א הוא בעיקר חסדים. הוא עומד בקצה הרחוק של התחום האלוני, במקום שבו השפעת המאציל נמדדת ונמסרת למלכות, מקורם של שלושת העולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה. כאן מצוין שיש עיסוק מפורט יותר בנושא בפרשת תרומה, בעניין שני הכרובים שבקצות הכפורת.

ככדי להיות התהוות הנברא מוגבל במדה וגבול ואפי' [ואפילו] אברהם ומיכאל וכה"ג [וכהאי גוונא] נשמות ומלאכים היותר גדולים הרי עכ"ז [עם כל זה] השגתם מוגבלת שעד כאן ישיגו ולא יותר

כדי שהנברא יוכל להתהוות כשהוא מוגבל במידה ובגבול. וגם אברהם ומיכאל וכיוצא בהם, הנשמות והמלאכים הגדולים ביותר, אף על פי כן השגתם מוגבלת: עד כאן הם יכולים להשיג, ולא יותר.

יש למדוד את השפע, משום שהנבראים מוגבלים. אפילו אברהם, מגדולי הנשמות, ומיכאל, מגדולי המלאכים, יכולים להשיג רק עד נקודה מסוימת, ולא מעבר לה.

ולכן גם ההשפעה הנשפעת מן המאציל העליון להחיותם מוכרחת להתצמצם במדי [במדה] וגבול והיינו ע"י המדוי [המדות] חג"ת [חסד גבורה תפארת] חסד הוא בכחי ההתפשטות וגבורה הוא בכי כח הצמצום ות"ת [ותפארת] הוא הממוצע המכריע ביניהן.

לכן גם ההשפעה שנשפעת מן המאציל העליון כדי להחיותם מוכרחה להתצמצם במידה ובגבול. הדבר נעשה באמצעות מדות חג"ת: חסד הוא בחינת ההתפשטות, גבורה היא בחינת כוח הצמצום, ותפארת היא הממוצע המכריע ביניהן.

לכן השפע המחיה מצטמצם באמצעות חסד, גבורה ותפארת: חסד מרחיב אותו, גבורה מגבילה אותו, ותפארת שוקלת ביניהם ומכריעה. השילוב המדוד הזה של נתינה והגבלה הוא תפקידו של ז"א.

קטע 3 • 41-5

החופה שמעל החתן והכלה

4 ומכל הנ"ל מובן שזו"נ [שזעיר אנפין ונוקבא] הם ב' הפכים ולזאת בכדי שיהיו יכולים להתחבר יחד להיות בחינת יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] ע"י יש בחינת חופה.

מכל האמור לעיל מובן שז"א ונוקבא הם שני הפכים. לכן, כדי שיוכלו להתחבר ולהגיע לייחוד של ז"א ונוקבא, דרושה בחינת חופה.

מאחר שז"א ונוקבא הם הפכים — חסד וגבורה — הם אינם יכולים להתאחד מעצמם. לשם חיבורם דרושה חופה, הנפרשת מעל שניהם.

והענין כי הנה ידוע דת"ת [דתפארת] דאימא נעשה כתר לז"א ונוק' [ונוקבא] (ע"ש בפ' תרומה בד"ה ביאור לענין הכרובים וכתר אחד לשניהן כו' ועיין באגרת הרמ"ז [הרב משה זכות] סי' כ"ז) ההסבר הוא, כידוע, שתפארת דאימא נעשית כתר לז"א ולנוקבא. (ראו שם, בפרשת תרומה, במאמר המתחיל "ביאור לענין הכרובים", בעניין "וכתר אחד לשניהן" וכו'; וראו איגרת הרמ"ז, סימן כ"ז.)

החופה היא תפארת דאימא: מידת התפארת שבאימא, שהיא בינה. היא נעשית כתר מעל ז"א ונוקבא. ההפניה שבסוגריים היא למאמר על הכרובים בפרשת תרומה, העוסק בכתר אחד לשניהם, ולאיגרת של המקובל רבי משה זכות.

והוא המחבר אותם וכענין שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] על פסוק עושה שלום¹⁵ כו' בין שר של מים¹⁶ ובין כו'

והיא המחברת אותם, בדומה למה שאמרו חז"ל על הפסוק "עושה שלום" וכו': בין שר של מים לבין [שר של אש] וכו',

תפארת דאימא היא שמחברת ביניהם. חז"ל הסבירו את הפסוק "עושה שלום במרומיו" בכך שהי משכין שלום בין מלאך המים למלאך האש, העומדים זה לצד זה בלי להשמיד זה את זה.

שע"י התגלות דבר הגבוה מערך שניהם שהוא הקב" בעצמו ובכבודו ע"י הם מתחברים וכמו"כ [וכמו כן] ע"י התגלות בחי' ת"ת [תפארת] דאימא

שעל ידי התגלות של דבר הגבוה ממדרגתם של שניהם — כלומר, הקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו — הם מתחברים. וכך גם על ידי התגלות כחינת תפארת דאימא,

הפכים מתיישבים כאשר מתגלה דבר הגבוה משניהם: לפני הקדוש ברוך הוא בעצמו, המים והאש מצויים בשלום. באותו אופן, גילוי תפארת דאימא מחבר את ז"א ונוקבא.

שהוא בחי' כתר ומקיף לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] ע"י הם מתחברים יחד (ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה והיה מעשה הצדקה)¹⁷

שהיא בחינת כתר ומקיף לז"א ולנוקבא, הם מתחברים יחד על ידה. (וראו מה שנכתב באגרת הקודש, במאמר המתחיל "והיה מעשה הצדקה".)

מאחר שתפארת דאימא היא כתר ומקיף, אור המקיף ועומד מעל שניהם, הם מתאחדים תחתיה. ההפניה שבסוגריים היא לאגרת של אדמו"ר הזקן באגרת הקודש על "והיה מעשה הצדקה שלום", המבארת את השלום בין המים לאש.

ולהבין ענין ת"ת [תפארת] דאימא הנה עד"מ כמו שיש מדות הגלוי"י [הגלויים] שמשכנם בלב והן אהוי"ר [אהבה ויראה] והתפארות כו'

כדי להבין את עניינה של תפארת דאימא, נמשיל זאת לכך שיש מדות גלויות השוכנות בלב, ובהן אהבה ויראה והתפארות וכו',

כדי להסביר מהי תפארת דאימא, אדמו"ר הזקן פונה למשל מנפש האדם. הרגשות הגלויים שוכנים בלב: אהבה, יראה והתפארות — הרגש המקביל לתפארת.

כך יש מדות אלו בשכל והן השרשיים והמקורים למדות שבלב וכנראה בחוש כשמתבונן באיזה דבר איך שהוא טוב ונחמד

כך קיימות מדות אלה גם בשכל, ושם הן השורשים והמקורות למדות שבלב. הדבר ניכר בחוש: כשאדם מתבונן בדבר כלשהו ורואה כמה הוא טוב ונחמד,

אותם רגשות קיימים גם בשכל, ושם הם שורשי הרגשות שבלב. אפשר לראות זאת מניסיון: אדם חושב על דבר כלשהו ורואה כמה הוא טוב ונחמד.

אזי נתעורר בשכלו אהבה לאותו דבר גם טרם שבאה ונמשכה האהבה בלב להיות חפץ ומשתוקק בפועל ממש וכך גם בעבודת ה' אהבה זו

מתעוררת אז בשכלו אהבה לאותו דבר, עוד לפני שהאהבה באה ונמשכת אל הלב, עד שהוא חפץ ומשתוקק אליו בפועל ממש. וכך גם בעבודת ה' — אהבה זו

מחשבה כזאת מעוררת תחילה אהבה לדבר בשכל, לפני שהיא מגיעה אל הלב ונעשית רצון וגעגוע בפועל. כך גם בעבודת ה'.

שבשכל היא בתמידית על ידי ההתבוננות משא"כ האהבה שכלב היא לפי העת והזמן כו' ועמ"ש מזה בענין שמע ישראל¹⁸ דענין ע' רבתי הם המדות שבשכל.

שאהבה זו, שבשכל, היא תמידית באמצעות ההתבוננות, בניגוד לאהבה שכלב, שתלויה בזמן ובמועד וכו'. ועיינו כמה שנכתב על כך בענין "שמע ישראל": שהע' רבתי היא המדות שבשכל.

אהבה שבמחשבה, הנולדת מתוך התבוננות, היא תמידית, ואילו האהבה שכלב מתעוררת ודועכת לפי הזמן. כאן מפנים להסבר שניתן על הע' רבתי שב"שמע ישראל", שלפיו היא מבטאת את המדות שבתוך השכל.

5 וכמ"כ [וכמו כן] גם למעלה יש בחי' מדות גם במוחין או"א [אבא ואימא] היינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י

[נצח הוד יסוד] שהם השרשיים למדות דו"א חסד דאימא הוא שרש ומקור לחסד דו"א כו'

כך גם למעלה: יש בחינת מדות גם במוחין, באבא ואמא — חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד — שהן השורשים למדות של ז"א. החסד של אמא הוא השורש והמקור לחסד של ז"א וכו';

כך גם במציאות האלוקית: במוחין, באבא ואמא, יש מדות משלהם, מחסד ועד יסוד, והן השורשים למדות של ז"א. כל אחת ממדות אמא היא המקור למדה המקבילה בז"א.

ות"ת [ותפארת] דאימא שהוא כללות המדות דאימא כי הת"ת [התפארת] הוא כלול מחו"ג [מחסד וגבורה] כידוע מענין הגוונים כו'

וכן התפארת של אמא, שהיא כללות מדות אמא, שכן התפארת כלולה מחסד וגבורה, כידוע מענין הגוונים וכו',

התפארת של אמא כוללת את כל מדותיה, משום שהתפארת עצמה משלבת חסד וגבורה. הדבר ידוע מן הביאור על גווי הספירות, שבו הגוון של התפארת הוא תערובת.

הוא שרש ומקור לכללות המדות דו"י ולכך ת"ת [תפארת] דאימא נעשה כתר ומקיף לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] והוא המחבר אותם כו'

היא השורש והמקור לכללות מדות ז"א. לכן התפארת של אמא נעשית כתר ומקיף לז"א ולנוקבא, והיא המחברת ביניהם וכו'.

מכיוון שהיא כוללת את כל מדות אמא, התפארת של אמא היא השורש לכללות מדות ז"א. לכן היא נעשית כתר ומקיף לז"א ולנוקבא ומחברת ביניהם.

(ועיינו עוד מזה לקמן ובמ"א נתבאר בענין תפארת דמה שהמלי' מקבלת מחו"ג [מחסד וגבורה] זהו ההמשכה מבחי' סדר ההשתלשלות עילה ועלול אבל ע"י ת"ת [תפארת] נמשך מלמעלה מסדר ההשתלשלות כו'.

(ועיינו עוד בזה להלן). ובמקום אחר נתבאר בענין התפארת, שמה שמלכות מקבלת מחסד וגבורה הוא ההמשכה מבחינת סדר ההשתלשלות, עילה ועלול; אבל באמצעות התפארת נמשכת המשכה שמעל לסדר ההשתלשלות וכו'.

בסוגריים ארוכים מתווספת נקודה נוספת ממקום אחר. מה שמלכות מקבלת מחסד וגבורה מגיע באמצעות שרשרת ההשתלשלות הרגילה של עילה ועלול, ואילו מה שמגיע אליה באמצעות התפארת נמשך ממעל לשרשרת זו.

וי"ל [ויש לומר] משום חסד ענף החכמה וגבורה ענף הבינה¹⁹ אבל ת"ת [תפארת] קו האמצעי עולה עד הכתר וכמ"ש בזהר ס"פ תרומה (דקע"ה ב') ועמ"ש במ"א ע"פ הזהר וישב (דקפ"א)²⁰ ע"פ

ויש לומר שהטעם הוא משום שחסד הוא ענף של חכמה וגבורה היא ענף של בינה, אבל התפארת, הקו האמצעי, עולה עד הכתר, כמו שכתוב בזוהר בסוף פרשת תרומה (דף קע"ה ע"ב). ועיינו כמה שכתוב במקום אחר על הזוהר בפרשת וישב (דף קפ"א), על הפסוק

אפשר להסביר שהטעם הוא שחסד וגבורה מסתעפים מחכמה ומבינה, ואילו התפארת, הקו האמצעי, מגיעה עד הכתר, שמעל למוחין, כפי שאומר הזוהר בסוף פרשת תרומה. בהמשך מובאת הפניה לדיון אחר, על קטע בזוהר בפרשת וישב העוסק בפסוק בישעיהו.

הנה ישכיל עבדי²¹ כו' מאד מסטרא דיעקב.²² גם בחי' שער החמשים דבינה איתא בכתבי האריז"ל [האריז"ל זכרנו לברכה] שהוא בשליש עליון של תפארת דבינה.

"הנה ישכיל עבדי" וכו': "מאד" — מצד יעקב. גם בנוגע לבחינת שער החמשים של בינה, נאמר בכתבי האריז"ל שהוא נמצא בשליש העליון של התפארת של בינה.

הקטע בזוהר אומר "הנה ישכיל עבדי... וגבה מאד" ומייחס את המילה "מאד" ליעקב, שמייצג את התפארת; מכאן שהתפארת מגיעה לנקודה הגבוהה ביותר. גם האריז"ל מציב את שער החמשים של בינה, השער העליון שבה, בשליש העליון של התפארת של בינה, כלומר של אמה.

ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר פ' פינחס (דרנ"ג ע"א) ועמ"ש מענין שער החמשים בפ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם.²³

ועיינו בפירוש הרמ"ז לזוהר, פרשת פינחס (דף רנ"ג ע"א). ועיינו כמה שכתוב בעניין שער החמשים בפרשת יתרו, כדיבור המתחיל "מראיהם ומעשיהם".

בעניין שער החמשים מובא פירוש הרמ"ז לזוהר בפרשת פינחס. כמו כן מובא מאמר בפרשת יתרו העוסק בדברי יחזקאל "מראיהם ומעשיהם".

והנה מבואר למעלה שדרך פרט יש ב' חופות חופה לחתן וחופה לכלה כו' וחופה דכלה היינו בחי' בכל מאדך²⁴ ונראה שזהו בחי' כתר דנוקבא וכדרך

והנה נתבאר לעיל שבדרך פרט יש שתי חופות: חופה לחתן וחופה לכלה וכו'. חופת הכלה היא בחינת "בכל מאדך", ונראה שזו בחינת הכתר של נוקבא, כדרך

בחזרה לעניין החופה: יש שתי חופות, אחת לחתן ואחת לכלה. חופת הכלה היא "בכל מאדך" — עבודה שמעבר למידה הרגילה של האדם — והיא הכתר של נוקבא.

שנזכר במ"א בד"ה מקושש עצים²⁵ בזמן שישראל עושין רצונו של מקום²⁶ הנזכר בפ"ו דברכות זהו בחי' בכל מאדך שלכן בפרשה והיה אם שמוע שלא נזכר בכל מאדך נאמר ואספת דגנך²⁷ כו' כפי שנזכר במקום אחר, במאמר המתחיל "מקושש עצים": מאמר חז"ל "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", שנזכר בפרק השישי של ברכות, הוא בחינת "בכל מאדך". לכן בפרשת "והיה אם שמוע", שבה לא נזכר "בכל מאדך", נאמר "ואספת דגנך" וכו'.

הדברים ממשיכים את המאמר על המקושש עצים: הביטוי של הגמרא "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום" מקביל ל"בכל מאדך". הראיה לכך היא שבפרשה השנייה של שמע, שבה לא נזכר "בכל מאדך", נאמר שישראל אוספים בעצמם את תבואתם — דבר שהגמרא מפרשת כמצב נמוך יותר.

ורצונו של מקום הוא בחי' כתר דנוקבא ובאתערותא דלתתא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] עזי מעורר למעלה גי"כ החופה של החתן שהוא בחי' ת"ת [תפארת] דאימא כו'.

"רצונו של מקום" הוא בחינת כתר של נוקבא. ואתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא: על ידי כך מעוררים למעלה גם את חופת החתן, שהיא בחינת תפארת של אמא וכו'.

"רצונו של מקום" הוא כתר של נוקבא, החופה של הכלה עצמה. כאשר הכלה עושה את חלקה, אתערותא דלתתא זו מעוררת אתערותא דלעילא — את חופת החתן, שהיא תפארת של אמא. בדפוס מופיע "עזי", וככל הנראה הכוונה היא ל"עזי", כלומר "על ידי כך".

ועפ"י [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] טעם למנהג שנהגו שמתחילה החתן פרס סודר על הכלה הנקרא (דעקטוך)²⁸ שזו כעין חופה של הכלה בפ"ע [בפני עצמו] ואח"כ שניהם נכנסין תחת יריעה ע"ג [על גבי] כלונסות²⁹ זהו חופה המקיף

על פי זה אפשר להסביר את המנהג שנהגו: תחילה החתן פורס סודר על הכלה, הנקרא (Decktuch); זוהי מעין חופה בפני עצמה לכלה. לאחר מכן שניהם נכנסים תחת יריעה הפרושה על גבי כלונסאות; זו החופה המקיפה

כך מוסבר מנהג חתונה: תחילה החתן פורס על הכלה סודר הנקרא ביידיש Decktuch ("כד כיסוי") — חופה המיועדת לה לבדה. לאחר מכן שניהם עומדים תחת יריעה המתוחה על גבי כלונסאות — החופה שעל שניהם.

לשניהם וכמבואר בש"ע אה"ע [אהבת עולם] סי' נ"ה ס"א [סטרא אחרא] בהג"ה [בהגהה] ובחלקת מחוקק שם סק"ט ובב"ש שם סק"ה דזה שמכסין ראש הכלה בסודר נקרא גי"כ חופה לדעת התוס' [התוספות] וזהו ענין הינומא והוא בחי' חופה של הכלה כנ"ל:

את שניהם. כפי שמבואר ב"Shulchan Aruch, Even HaEzer, סעיף 55, פסקה 1, בהגהה, וכן ב"Chelkas Mechokek, שם, סעיף קטן 9, וב"Beis Shmuel, שם, סעיף קטן 5: כיסוי ראשה של הכלה בסודר נקרא גם הוא חופה, לפי שיטת Tosafos. זהו ענין ההינומא, והיא בחינת חופת הכלה, כנזכר לעיל.

בספרי ההלכה מבואר שלפי שיטת Tosafos, כיסוי ראשה של הכלה בסודר נקרא בפני עצמו חופה. זהו ענין ההינומא, כלומר צעיף הכלה, והיא חופת הכלה עצמה שתוארה לעיל.

קטע 4 • 611

החופה העליונה ושני הרצונות

6 ב והנה כמו שת"ת [שתפארת] דאימא הוא המקיף ומחבר זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] יחד כך יש בחי' מקיף כללי

המחבר או"י ומזווגן יחד כי או"א [אבא ואימא] הם ג"כ ב' הפכיים

ב. והנה, כשם שתפארת של אמא מקיפה את ז"א ונוקבא ומחברת אותם יחד, כך יש בחינה של מקיף כללי המחבר את אבא ואמא ומזווג אותם יחד. שהרי אבא ואמא הם גם שני הפכים,

חלק זה מעלה את הרעיון מדרגה אחת. כשם שתפארת של אמא מקיפה ומאחדת את ז"א ונוקבא, כך מקיף כללי יותר מאחד את אבא ואמא, חכמה ובינה, שגם הם הפכים.

כי אבא הוא מקור כל החסדים ואימא היא מקור כל הגבורות ומתחברין יחד ע"י בחי' כתר הכללי

דאצילות מלכות דא"ק [דאדם קדמון]

שכן אבא הוא מקור כל החסדים, ואמא היא מקור כל הגבורות; והם מתחברים באמצעות הבחינה של כתר הכללי של אצילות, מלכות דאדם קדמון.

אבא הוא מקור כל החסדים, ואמא היא מקור כל הגבורות. הם מתחברים באמצעות כתר הכללי של אצילות, שהוא מלכות דאדם קדמון — הדרגה הנמוכה ביותר של התחום הקדמון, שלמעלה מאצילות, המשמשת ככתר של כל עולם האצילות.

והוא בחי' החופה שעל הכבוד העליון (ועמ"ש מענין יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] ויחוד או"א [אבא ואימא])

בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות כו')

וזוהי בחינת החופה שעל הכבוד העליון. (ועיינו במה שנכתב בעניין יחוד ז"א ונוקבא ויחוד אבא ואמא, במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן משכן העדות" וכו').

כתר כללי זה הוא החופה שעל "הכבוד העליון" — אבא ואמא — כשם שבפסקה הראשונה כונה אבא הכבוד העליון. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר על "אלה פקודי המשכן", העוסק בשני הייחודים: של ז"א עם נוקבא ושל אבא עם אמא.

דהיינו כמו שת"ת [שתפארת] דאימא חופה על זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] (ומחברין יחד אף שהם ב' הפכיים מ"מ

מתחברין ע"י ת"ת [תפארת] דאימא)

כלומר, כשם שתפארת של אמא היא חופה על ז"א ונוקבא (ומחברת אותם יחד: אף שהם שני הפכים, הם מתחברים בכל זאת באמצעות תפארת של אמא),

ההשוואה היא לתפארת של אמא, החופה על ז"א ונוקבא ומחברת אותם אף שהם הפכים.

והוא ע"ד שבפרשת בראשית נאמר וכל יצר מחשבות לבו³⁰ רק רע כל היום ומחמת זה היה הסכרה לחיוב ואח"כ בפרשת נח לא אוסיף עוד כו'

והדבר דומה למה שנאמר בפרשת בראשית: "וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום"; ובגלל זה היה מקום לדון אותו לחובה. לאחר מכן, בפרשת נח, נאמר: "לא אוסיף עוד" וכו',

זו דוגמה לכך שהשכל יכול להכיל הפכים: לפני המבול, הרוע שבלב האדם היה סיבה להרשעו. לאחר המבול אמר ה' שלא אוסיף עוד לקלל את האדמה או להכות כל חי.

כי יצר לב האדם³¹ רע מנעוריו הנה אותו טעם בעצמו נתהפך אח"כ לזכות וזהו הכל מחמת

"כי יצר לב האדם רע מנעוריו" — אותו טעם עצמו נהפך לאחר מכן לזכות. וכל זה הוא משום

הטעם שנתן ה' לאחר המבול היה אותה עובדה עצמה: "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". אותו נימוק שהביא להרשעה נהפך לסיבה לזכות.

כי במקורן ושרשן קודם שבא המדה לידי התגלות אל לבו לכל אשר יחפוץ יטנו³² אם לזכות או לחיוב יש בשכל טעם לזה.

שבמקורם ובשרשם, לפני שהמידה באה לידי גילוי בלב, "לכל אשר יחפוץ יטנו" — אם לזכות ואם לחובה — יש לכך טעם בשכל.

הדבר אפשרי משום שבמקור ובשרש, לפני שהמידה מתגלה בלב כרגש, השכל יכול למצוא טעם לכאן או לכאן. בדומה ללב המלך הנתון ביד ה': "לכל אשר יחפוץ יטנו" — לזכות או לחובה.

לכן נקרא ת"ת [תפארת] דאימא חופה שחופה ומקיף המדות יחד ונבטלים שם הכל בהשוואה יחד כשבא בהתגלות אור ת"ת [תפארת] דאימא כו'

לכן נקראת תפארת של אמא חופה: היא מחפה על המידות ומקיפה אותן יחד, ושם כולן מתבטלות ומשתוות יחד, כאשר אור תפארת של אמא בא לידי גילוי וכו'.

לכן נקראת תפארת של אמא חופה: כשם שהחופה מכסה, כך היא חופה על כל המידות יחד. כאשר אורה מתגלה, הפכים כגון חסד וגבורה מתבטלים שם ומשתווים.

(ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות³³ בענין אל מול פני המנורה) כמ"כ [כמו כן] יש חופה על כבוד עליון או"א [אבא ואימא] מלי דא"ק [דאדם קדמון] אשר מקיף וכוללם יחד ושם הם אינן בערך דבר מה רק הארה וזיו בעלמא.

(וראה גם מה שנכתב במאמר המתחיל "בהעלותך את הנרות", בענין "אל מול פני המנורה"). כך גם יש חופה מעל הכבוד העליון, אבא ואמא: מלכות דא"ק, המקיפה אותם וכוללת אותם יחד; ושם אין להם שום ערך, אלא הם הארה וזיו בלבד.

כך גם יש חופה מעל הכבוד העליון, אבא ואמא: מלכות דא"ק, המקיפה אותם ומאחדת אותם, ולפניה הם בטלים לגמרי, הארה וזיו בלבד. הסוגריים מפנים למאמר על "בהעלותך את הנרות", העוסק בנרות המופנים "אל מול פני המנורה".

והענין דהנה ידוע כי אית רצון ואית רצון^{34, 35} רצון התחתון היינו הנולד מן השכל מחמת שמשכיל בשכלו יופי של אותו הדבר לכן רוצה בזה שזהו רצון התחתון וזהו ענין כתר דז"י³⁶ [דזעיר אנפין ונוקבא] שנמשך מת"ת [מתפארת] דאימא.

הביאור הוא, כידוע, שיש רצון ויש רצון. הרצון התחתון הוא הרצון שנולד מן השכל: האדם מבחין בשכלו ביופיו של אותו דבר, ולכן רוצה בו; זהו הרצון התחתון. וזהו עניין הכתר של ז"א ונוקבא, הנמשך מתפארת של אימא.

כדי לבאר את החופות הללו, אדמו"ר הזקן מבחין בין שני סוגי רצון. הרצון התחתון נולד מן השכל, כמו כאשר אדם רואה את הטוב שבדבר כלשהו ולכן רוצה בו; זהו הכתר של ז"א ונוקבא, הנמשך מתפארת של אימא.

אכן אית רצון העליון כענין מה שאמרו שתוק כך על במחשבה³⁶ ואין יכול להשיב לו טעם ע"ז זו תורה כו'

אבל יש הרצון העליון, כעניין שאמרו: "שתוק, כך עלה במחשבה", והוא לא יכול היה לתת לו טעם לכך: "זו תורה...?" וכו';

הרצון העליון מתבטא בסיפור הגמרא על משה: כשראה את מיתתו של רבי עקיבא על קידוש השם ושאל "זו תורה וזו שכרה?", השיב ה': "שתוק, כך עלה במחשבה", ולא נתן לכך טעם.

רק רצונו הוא כך בלי טעם זהו רצון העליון כי רצון התחתון אדרבה הוא ע"י טעם שרואה בשכלו טעם הדבר

אלא רצונו כך, בלי טעם; זהו הרצון העליון. ואילו הרצון התחתון, להפך, בא מתוך טעם: האדם רואה בשכלו את הטעם שבדבר,

זהו הרצון העליון: רצון שאין לו טעם גלוי. הרצון התחתון הוא להפך — הוא נוצר בעקבות טעם שהאדם רואה בשכלו.

לכן רצונו בזה והיה יכול להשיב טעם הדבר וא"כ מה שאמר לו שתוק זהו מפני שנמשך מרצון העליון שלמעלה מהשכל

ולכן הוא רוצה בכך, והוא יכול היה להסביר את הטעם שבדבר. ואם כן, העובדה שאמר לו "שתוק" היא משום שהדבר נמשך מן הרצון העליון, שלמעלה מן השכל;

מי שפועל מתוך הרצון התחתון יכול תמיד להסביר את עצמו. לכן, כשאמר ה' "שתוק", הדבר מלמד שמקור העניין ברצון העליון, שלמעלה מן השכל.

לכן לא היה יכול להגיד לו טעם כי הרצון הוא גבוה הרבה ואינו יכול להשתלשל ולבא לידי גילוי בשכל.

ולכן הוא לא יכול היה לומר לו טעם, כי הרצון גבוה מאוד, ואינו יכול להשתלשל ולבוא לידי גילוי בשכל.

הרצון העליון נעלה מכדי לרדת, שלב אחר שלב, אל השכל ולהתבאר בו, ולכן אי אפשר היה לתת טעם.

אך אי"כ הוא ח"ו [חס ושלום] יראה כעקשות שרוצה אף נגד השכל רק ידוע כי שי מוחא סתימאה הכוונה לזה שנקרא סתימאה

אבל אם כן, חס ושלום, הדבר יראה כעקשנות — כאילו רוצים אפילו בניגוד לשכל. אלא ידוע שיש מוחא סתימאה, והכוונה בכך שהוא נקרא "סתימאה" היא

אולם רצון שאין לו שום טעם יראה כעקשנות גרידא, ודבר זה אינו שייך בה'. התשובה היא מוחא סתימאה, ה"מוח הנסתר" שבתוך כתר; עצם הכינוי מלמד שהוא נסתר.

כי בודאי יש טעם ע"ז הרצון עליון שרוצה כך רק הטעם הוא נשגב ונעלה³⁷ גבוה שאין יכול להשתלשל ולבא לידי גילוי לזולתו רק כמוס ונעלם לו לבדו הוא

שבוודאי יש טעם לרצון העליון הזה, לכך שהוא רוצה כך; אלא שהטעם נעלה ונשגב כל כך, עד שאינו יכול להשתלשל ולבוא לידי גילוי לזולת, אלא הוא כמוס ונסתר אצלו בלבד.

לרצון העליון יש אמנם טעם, אך הוא נעלה כל כך עד שאינו יכול להשתלשל ולהיות מובן לאחר. הוא נשאר כמוס ונסתר, וידוע רק למי שרוצה.

לכן נקרא מוחא היינו שכל גבוה רק סתימאה מכל נעלם לכן אמר לו שתוק בחי' שתיקה כך עלה במחשבה שהוא בחי' חכמה וטעם עליון שאינו יכול להשיג לזולתו ולזולתו נראה

לכן הוא נקרא "מוחא", כלומר שכל נעלה, אך הוא "סתימאה" — נסתר מכול. משום כך אמר לו: "שתוק"; השתיקה היא בחינה בפני עצמה: "כך עלה במחשבה" — בחינת חכמה וטעם עליון שאי אפשר לזולת להשיג, ולזולת נראה

הוא נקרא "מוחא" מפני שהוא שכל נעלה, ו"סתימאה" מפני שהוא נסתר מכול. לכן נאמר "שתוק": השתיקה היא בחינה בפני עצמה, ו"כך עלה במחשבה" מצביע על חכמה וטעם עליון שאיש מלבדו אינו יכול להשיג, אף שלזולת הדבר נראה אחרת.

כי הוא רק רצון בלבד בלי שום טעם ורק לו לבדו טעמו ונימוקו ושם שורה התענוג מן הדבר ההוא תענוג עליון וזהו בחי' עתיק

שהוא רצון בלבד, בלי שום טעם, ורק הוא עצמו יודע את טעמו ואת נימוקו. ושם שורה התענוג שבאותו דבר, תענוג עליון, וזהו בחינת עתיק,

לזולת נראה שזהו רצון בלבד, בלי טעם, אך הטעם והנימוק ידועים לו עצמו. גם שם שורה התענוג העליון שבאותו דבר — הבחינה הנקראת עתיק.

כי התענוג של הדבר נעתק מכל ורק במהותו ועתמותו יש התענוג מן הדבר ההוא ונגד זולתו נק' רצון העליון היינו רצון בלי טעם גלוי רק כך עלה במחשבה

כי התענוג שבדבר נעתק מכול, ורק בהווייתו ובעצמותו יש תענוג מאותו דבר. ואילו ביחס לזולת הוא נקרא רצון עליון — רצון בלי טעם גלוי, אלא "כך עלה במחשבה".

השם עתיק קשור למילה "נעתק": התענוג הזה נעתק מכול, והוא קיים רק בהווייתו של ה' עצמו. כפי שהוא נראה לזולת, הוא הרצון העליון — רצון שאין לו טעם גלוי.

לכן יש בבחי' כתר ב' בחי' הללו היינו בחי' עתיק אשר משם הוא מו"ס [מוחא סתימאה] טעמו ונמוקו עמו ובחינה השנית הרצון הגלוי לזולתו אשר נחשב לרצון בעלמא בלי שום טעם ונקרא גלגלתא דחפיא על מוחא

לכן יש בכתר שתי בחינות אלה: בחינת עתיק, שממנה בא מוחא סתימאה, "טעמו ונימוקו עמו"; והבחינה השנייה היא הרצון הגלוי לזולת, שנחשב לרצון בלבד, בלי שום טעם, ונקרא "גלגלתא דחפיא על מוחא" — הגולגולת המכסה על המוח.

לכן יש בכתר שתי בחינות: עתיק, מקורו של מוחא סתימאה ובו טעמו הנסתר; והרצון החיצוני, שנראה כרצון בלי טעם. הרצון החיצוני נקרא "גלגלתא" — הגולגולת המכסה על המוח, שכבה חיצונית מעל שכל נסתר.

(ועמ"ש מזה ע"פ אני³⁸ הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים³⁹ כו' בפי שלח ע"ש)

(וראה מה שנכתב על כך בפסוק "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" וגו', בפרשת שלח, ושם.)

הטקסט מפנה לדיון בנושא בפרשת שלח, על הפסוק "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים".

כי רצון התחתון היינו ת"ת [תפארת] דאימא שנעשה כתר לז"א היינו רצון שנולד ונמשך מחמת השכל כנ"ל וגלגלתא דא"א היינו רצון שלמעלה מהשכל וברצון יש טעם כמוס הנקרא מו"ס [מוחא סתימאה] כנ"ל כי הרצון התחתון הוא תפארת דאימא, שנעשית כתר לז"א; כלומר, רצון שנולד מן השכל ונמשך ממנו, כפי שהוזכר לעיל. ואילו הגלגלתא דאריך אנפין היא הרצון שלמעלה מן השכל, וברצון יש טעם כמוס הנקרא מוחא סתימאה, כפי שהוזכר לעיל.

לסיכום, הרצון התחתון הוא תפארת דאימא, הכתר של ז"א, רצון שנולד מן השכל. הגלגלתא דאריך אנפין, הבחינה החיצונית של הכתר, היא הרצון שלמעלה מן השכל, ובתוכו טמון טעם נסתר — מוחא סתימאה.

(וזהו ענין החופה שעל בחי' כבוד העליון דהיינו או"א [אבא ואימא] ועמ"ש בד"ה תורה צוה^{40, 41} כו' מענין החופה שהיא בחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה. והרמ"ז [והרב משה זכות] כפ' בראשית) (בדף ח') כתב דענין חופה היינו מה שאו"א [שאבא ואימא] הם מחופים ומכוסים בדיקנא דאריך:

(וזהו ענין החופה שעל בחינת כבוד העליון, היינו אבא ואמא. וראה מה שנכתב בד"ה "תורה צוה" וגו' בענין החופה, שהיא בחינת הרצון העליון שלמעלה מחכמה. והרמ"ז בפרשת בראשית) (בדף 8) כתב שענין החופה הוא שאבא ואמא מחופים ומכוסים בדיקנא דאריך:

הרצון העליון הזה הוא החופה שעל הכבוד העליון, אבא ואמא. הטקסט מפנה למאמר המתחיל "תורה צוה לנו", שבו החופה היא הרצון העליון שלמעלה מחכמה. הרמ"ז מתאר את החופה ככיסוי של אבא ואמא בדיקנא דאריך אנפין.

קטע 5 • 71

התורה כעת ולעתיד לבוא

7 ג והנה התורה הנגלה היא בחי' רצון המתגלה הנל וכמ"ש בזהר דתרי"ג מצות נמשכין מן תרי"ג ארחין^{42, 43} וזהו בעטרה שעטרה לו אמו⁴⁴

ג. והנה התורה הנגלית היא בחינת הרצון הנגלה שהוזכר לעיל, וכמו שכתוב בזהר שתרי"ג המצוות נמשכות מתרי"ג נתיבות. וזהו [פירוש] "בעטרה שעטרה לו אמו",

סעיף ג' מחיל את שני הרבדים של הרצון על התורה. התורה הנגלית מבטאת את הרצון העליון הנגלה, הרובד החיצוני של כתר; הוזהר אומר שתרי"ג המצוות נמשכות מתרי"ג נתיבות. זהו "העטרה שעטרה לו אמו" שבשיר השירים.

כי הרצון הנ"ל נקרא עטרה וכתר הנעשה מן האבנים טובים והם דומם ואעפ"כ [ואף על פי כן] יש בה יופי הדר אשר מאיר בה אור מהודר ונעלם

כי הרצון הנזכר לעיל נקרא עטרה וכתר, הנעשה מאבנים טובות, והן דוממות; ואף על פי כן יש בה יופי והדר, ובו מאיר אור מפואר ונסתר.

הרצון הנגלה נקרא עטרה, ועטרה עשויה מאבנים טובות: הן חסרות חיים מצד עצמן, ובכל זאת יפות, ואור נסתר ומפואר מאיר בהן. כך גם הרצון הנגלה נושא בתוכו אור נסתר.

(וכך המצוות נעשים מענינים גשמיים ציצית מצמר ותפילין מקלף זהו כמשל דומם ואבן אך שאבן טוב והדר הוא)

(כך גם המצוות נעשות מדברים גשמיים: ציצית מצמר ותפילין מקלף. זה דומה למשל של דבר דומם ואבן; אלא שזו אבן טובה והדורה.)

גם המצוות מקבלות צורה גשמית: ציצית מצמר ותפילין מקלף, כעין האבן הדוממת שבעטרה. אך האבן יקרה, ובמצווה הגשמית טמון יופי אלוקי נסתר.

והוא כמשל הרצון הנ"ל שהוא רק בחיי חיצוניות של מו"ס [מוחא סתימאה] הנעלם בפנימיות של הרצון וכמ"כ [וכמו כן] התורה הנגלה אין בה טעם גלוי ומספיק לנו על כל המצות

וזה דומה למשל הרצון הנזכר לעיל, שהוא רק בחינת החיצוניות של מוחא סתימאה, הנסתר בפנימיות הרצון. כך גם בתורה הנגלית אין טעם גלוי המספיק לנו לכל המצוות,

הרצון הנגלה הוא רק החיצוניות של מוחא סתימאה, הטעם הנסתר המצוי בתוך הרצון. לכן התורה הנגלית אינה נותנת לנו טעם מספק לכל מצווה.

כמו דממעט כסות לילה⁴⁵ מוראיתם אותו ומרבה כסות סומא ואין הטעם מספיק והיינו כי שרשה הוא רק מחיצוניות שנגלה לנו כעת רצון בלי טעם כו'.

כגון שהיא ממעטת כסות לילה מן הפסוק "וראיתם אותו", ומרבה כסות סומא, והטעם אינו מספיק. והיינו משום ששורשה הוא רק מן החיצוניות, שבה נגלה לנו כעת הרצון בלא טעם וכו'.

הדוגמה מן הגמרא: דורשים את המילים "וראיתם אותו" כדי לפטור כסות לילה מציצית, אך כוללים כסות של אדם עיוור, והטעם שניתן לכך אינו מספק לגמרי. זאת משום שהתורה הנגלית באה מן החיצוניות, מרצון שאין טעמו נגלה.

אבל לעתיד איתא שיותן לנו תורה חדשה⁴⁶ ברכות שמיני פייג הכוונה ע"ז כמ"ש רש"י [רבי שלמה יצחקי] ע"פ ישקני מנשיקות פיהו^{47,48} שיתגלו לנו טעמי תורה הפנימית

אבל על העתיד נאמר שתינתן לנו תורה חדשה, ב"ר, שמיני, פרק י"ג. הכוונה לכך היא כפי שכתב רש"י על הפסוק "ישקני מנשיקות פיהו": שטעמי התורה הפנימית יתגלו לנו,

המדרש אומר שלעתיד תינתן תורה חדשה. רש"י על "ישקני מנשיקות פיהו" מסביר שהכוונה להבטחת ה' לגלות את סוד טעמי התורה, את פנימיותה.

היינו מו"ס [מוחא סתימאה] יבא בהתגלות הטעם והעונג של הרצון אז תתענג על⁴⁹ הוי' שהתענוג גבוה משם הוי' וכעת הוא כהעלם ונסתר מאתנו.

כלומר, מוחא סתימאה תבוא לידי גילוי, וכן הטעם והתענוג שברצון. אז "אז תתענג על הוי'": התענוג הוא למעלה משם הוי', וכעת הוא נסתר ונעלם מאתנו.

אז תתגלה מוחא סתימאה, הטעם והתענוג הנסתרים שברצון. את הפסוק בישעיהו "אז תתענג על הוי'" מפרשים כתענוג שלמעלה אפילו משם הוי', שכעת הוא נסתר מאתנו.

אכן אז כשיתגלה הטעם והתענוג של מו"ס [מוחא סתימאה] יהיה התענוג על הוי'. וזהו ג"כ שרש ענין אירוסין ונשואין

אכן, אז, כשיתגלו הטעם והתענוג של מוחא סתימאה, יהיה התענוג על הוי'. וזהו גם שורש ענינם של אירוסין ונישואין,

כשיתגלו הטעם והתענוג של מוחא סתימאה, התענוג יהיה "על הוי'". זהו גם שורשן של שתי המדרגות בחיי הנישואין היהודיים: אירוסין ונישואין מלאים.

כי במ"ת [במתן תורה] היה רק בחיי אירוסין⁵⁰ שהאשה מקבלת רק טבעת קדושין העגול (וה"ע [וזהו ענין] קדשנו במצותיך כמ"ש ע"פ טוב לחסות)

שכן במתן תורה הייתה רק בחינת אירוסין, שבה האשה מקבלת רק את טבעת הקידושין העגולה (וזהו ענין "קדשנו במצוותיך", כפי שמבואר על הפסוק "טוב לחסות");

מתן תורה היה בבחינת אירוסין בלבד: הכלה מקבלת טבעת, חפץ עגול המקיף אותה מבחוץ. המילים "קדשנו במצוותיך" מבטאות זאת: המצוות הן הקידושין, כלומר האירוסין.

אבל לעתיד יהיה בחיי נשואין וכמ"ש ברכות סדר בא ס"פ ט"ו⁵¹ כי בועליך עושיך^{52, 53} שהאשה נקנית בביאה⁵⁴ והטיפה נמשכת ממוח האב מפנימית

אבל לעתיד תהיה בחינת נישואין, כמו שכתוב במדרש רבה, סדר בא, בסוף פרק ט"ו: "כי בועליך עושיך". האשה נקנית בביאה, והטיפה נמשכת מן המוח של האב, מן הפנימיות.

לעתיד יהיו נישואין שלמים, כפי שאומר המדרש על הפסוק "כי בועליך עושיך". הנישואין מתממשים בביאה, שבה הטיפה באה ממוח האב, מבפנים: דימוי לנתינה של מה שבפנים.

היינו שלעתיד יהיה התגלות בחינת פנימית מו"ס [מוחא סתימאה] והתענוג יבוא בהתגלות נגלות לנו לכן אז נשואין ע"י ביאה בועליך עושיך כו'.

כלומר, לעתיד תהיה התגלות של בחינת הפנימיות של מוחא סתימאה, והתענוג יבוא לידי גילוי ויתגלה לנו. לכן אז יהיו נישואין באמצעות ביאה: "בועליך עושיך" וכו'.

כלומר, לעתיד, כאשר הפנימיות של מוחא סתימאה והתענוג שבה יתגלו לנו, הקשר עם ה' יהיה בבחינת נישואין שלמים, ולא אירוסין בלבד.

קטע 6 • 81-9

בירור וקולה של הכלה

8 והטעם לזה שההתגלות הנ"ל⁵⁵ יהיה דוקא לעתיד כי הנה ידוע דשרש המצות הוא רק לברר מעשייה

הטוב דנוגה במ"ע [במצות עשה] והל"ת [והל"א תעשה] להפריד הרע

הטעם לכך שההתגלות האמורה תהיה דווקא לעתיד לבוא הוא, כידוע, ששורש המצוות הוא לברר בעשייה את הטוב שבנוגה באמצעות מצוות עשה, ולהפריד את הרע באמצעות מצוות לא תעשה.

מדוע על ההתגלות הפנימית להמתין לעתיד? משום שתכלית המצוות היא בירור: מצוות העשה מוציאות את הטוב מנוגה, התחום בעשייה שבו הטוב והרע מעורבים, ומצוות לא תעשה מפרידות את הרע.

כי בכל דבר ואפילו בכל נפש מישראל יש טוב ורע אשר ע"י נפילת רפ"ח ניצוצין אשר נתערכו ברע

צירך ע"י המ"ע [המצות עשה] והל"ת [והל"א תעשה] להפרידם

בכל דבר, ואפילו בכל נפש מישראל, יש טוב ורע. הדבר נובע מנפילתם של רפ"ח ניצוצות, שהתערכו ברע; ויש להפרידם באמצעות מצוות העשה ומצוות לא תעשה

בכל דבר, ואפילו בכל נפש יהודית, יש טוב ורע, משום שרפ"ח ניצוצות של קדושה נפלו והתערכו ברע. המצוות הן האמצעי להפריד ביניהם.

ולבררם⁵⁶ ולאחר הבירור אז הם גדולים וגבוהים הרבה כי שרשם מתוהו אשר נעלה במדרגה יותר מן התיקון אחר הבירור.

ולבררם. לאחר הבירור הם גדולים וגבוהים מאוד, שכן שורשם מתוהו, שמדרגתו גבוהה יותר מתיקון, לאחר הבירור.

לאחר בירורם, הניצוצות גדולים מאוד, משום שמקורם בתוהו, עולם ה"תוהו" שאורותיו היו גדולים מאלו של תיקון, עולם הסדר. לאחר שהניצוצות הושבו באמצעות הבירור, מדרגתם גבוהה מזו של תיקון.

9 ולכן עבור זה המאכל מחיה את האדם⁵⁷ כי שרש המאכל הגם שכמו שהוא למטה הוא מעורב ברע אכן

שרשו הוא מתוהו

לכן המזון מחיה את האדם: שורש המזון, אף שכפי שהוא למטה הוא מעורב ברע, מקורו בתוהו.

כך מוסבר מדוע המזון מחיה את האדם. כפי שהוא מצוי כאן למטה, המזון מעורב ברע, אך שורשו בתוהו, מדרגה גבוהה מתיקון.

ולכן כשאדם אוכלן ומברר הטוב ומגרש הרע והפסולת לחוץ אזי אחר הבירור הטוב מן המאכל אזי אדרבה הם מחיים את האדם ומוסיפין לו כח וחיות בנפש

לכן, כאשר אדם אוכל אותם, מברר את הטוב ודוחה החוצה את הרע ואת הפסולת, לאחר בירור הטוב מן המזון, אדרבה — הם מחיים את האדם ומוסיפים לו כוח וחיות בנפש.

בתהליך האכילה מתברר הטוב שבמזון והפסולת נפלטת. הטוב שהתברר אינו מוריד את האדם, אלא מוסיף לו כוח וחיות, ואף בנפש.

כי אחר הבירור ועלייתם למקורם הם במדרגה יותר נעלית דהיינו מעולם התוהו שקדם לתיקון תוהו שם ס"ג [שם ס"ג]⁵⁸ ותיקון שם מ"ה [שם מ"ה].

כי לאחר בירורם ועלייתם למקורם, הם נמצאים במדרגה נעלית יותר — היינו, מעולם התוהו שקדם לתיקון: תוהו הוא שם ס"ג, ותיקון הוא שם מ"ה.

לאחר הבירור עולים הניצוצות לשורשם בתוהו, שקדם לתיקון ונעלה ממנו. בלשון השמות האלוקיים, תוהו מקביל לשם ס"ג — שם הוי' במילוי העולה בגימטריה 63 — ותיקון לשם מ"ה, העולה בגימטריה 45.

ולכן הנה לע"ע קודם שנברר עדיין הניצוצים שנפלו (ר"ל [רוצה לומר] קודם שיושלם כל הבירור) עדיין אין בהתגלות התענוג

לכן, לפי שעה, כל עוד הניצוצות שנפלו טרם התבררו — כלומר, כל עוד הבירור כולו לא הושלם — התענוג עדיין אינו מתגלה.

כל עוד לא התבררו כל הניצוצות שנפלו, התענוג עדיין אינו מתגלה.

כי הם מעורבים טו"ר [טוב ורע] אכן אחר הבירור שישו בו למדרגתם הקודמת אז יהיה גמר וסוף מעשה אשר במחשבה היה תחלה

כי הם מעורבים, טוב ורע. אבל לאחר הבירור, כשישובו למדרגתם הקודמת, תהיה השלמתו וסופו של המעשה שהיה תחילה במחשבה,

כל עוד הטוב והרע מעורבים, התענוג נותר בהעלם. כאשר הניצוצות יתבררו וישובו למדרגתם הקודמת, הבריאה תגיע לתכליתה: "סוף המעשה במחשבה תחילה" — המטרה שנועדה לה מראשית המחשבה.

ולא יהיה שום הסתרה מרע אז ממילא יהיה נגלה התענוג מאור וזיו העליון. ודוקא מבירור דברים תחתונים שכעת.

ולא תהיה עוד שום הסתרה מצד הרע, ואז התענוג מן האור והזיו העליון יתגלה מאליו. והוא נובע דווקא מבירור הדברים הנמוכים של עכשיו.

כשלא יישאר רע שיסתיר אותו, התענוג שבאור העליון יתגלה מאליו. גילוי זה נובע דווקא מבירור הדברים הנמוכים של העולם הזה כיום.

וזהו ענין אשת חיל עטרת בעלה^{60, 59} שבה יהיה מאיר אור טוב טעם ודעת⁶¹ הגנוז ונעלם

וזהו עניינה של "אשת חיל עטרת בעלה": בה יאיר אור "טוב טעם ודעת", הגנוז והנסתר,

זהו פירוש "אשת חיל עטרת בעלה": הכלה, מלכות, תהיה לכתר. בה יאיר האור הנסתר של מוחא סתימאה, הנקרא "טוב טעם ודעת".

דהיינו בחינת מו"ס [מוחא סתימאה] (שהוא למעלה גם מבחינת כבוד עילאה כבוד ל"ב נתיבות ח"ע [חכמה

עילאה] אבל מו"ס [מוחא סתימאה] לא אתפתחא בנתיבות)

כלומר, בחינת מוחא סתימאה, שהיא למעלה אפילו מבחינת כבוד עילאה — הכבוד של שלושים ושתיים נתיבות חכמה עילאה; ואילו מוחא סתימאה "לא אתפתחא בנתיבות", אינה נפתחת לנתיבות.

מוחא סתימאה נעלית אפילו מן הכבוד העילאי שנזכר בפסקת הפתיחה, משלושים ושתיים נתיבות חכמה עילאה. שלא כחכמה, היא כלל אינה נפתחת לנתיבות.

שכעת הוא באבן טוב כחי' דומם ויהיה האור אז בהתגלות ויהיו תוהו במדרגה יותר גבוה מן התיקון כי

גם תיקון יהיה אז אבל תוהו יהיה האור יותר גבוה אחר הבירור

וכעת הוא מצוי באבן טובה, בבחינת דומם, ואז האור יהיה בהתגלות, ותוהו יהיה במדרגה גבוהה יותר מתיקון. גם תיקון יהיה אז, אבל בתוהו יהיה האור גבוה יותר, לאחר הבירור.

כעת האור הזה נסתר ב"אבן הטובה" — המצוה הגשמית, הדוממת. אז הוא יתגלה, ותוהו יעמוד במדרגה גבוהה יותר מתיקון. תיקון יישאר, אך האור המזוכך של תוהו יהיה גבוה יותר.

(נמצא המכוון שבחינת ההתגלות מפנימית הכתר שהוא מו"ס [מוחא סתימאה] ועתיק זה יהיה דוקא אחר

שלימות הבירורים דתוהו ועיין הטעם לקמן בסוף הדרוש) וזהו שבשני ברכות אחרונות דנשואין אומר תחלה משמח חתן וכלה.

(נמצא שהעניין הוא שהתגלות בחינת פנימיות הכתר, שהיא מו"ס ועתיק, תהיה דווקא לאחר השלמת בירורי תוהו; ועיינו בטעם לכך בהמשך, בסוף המאמר.) וזהו שבשתי הברכות האחרונות של הנישואין אומרים תחילה "משמח חתן וכלה",

סוגריים אלה מסכמים שהתגלות פנימיות הכתר, מו"ס ועתיק, תלויה בהשלמת בירור הניצוצות של תוהו. הדבר מסביר את סדר שתי הברכות האחרונות משבע ברכות הנישואין, שהראשונה שבהן מסתיימת במילים "משמח חתן וכלה".

ובאחרונה אומר משמח חתן עם הכלה⁶² כי לע"ע הכלה מקבלת מהחתן וזהו משמח חתן וכלה.

ובברכה האחרונה אומרים "משמח חתן עם הכלה". לפי שעה הכלה מקבלת מן החתן, וזהו "משמח חתן וכלה".

הברכה האחרונה מסתיימת במילים "משמח חתן עם הכלה". לפי שעה הכלה מקבלת מן החתן, כפי שמלכות מקבלת מו"א, וזהו "חתן וכלה".

אבל לעתיד יהיו שוין בקומתן כתר עי' [עיין] לשניהם כמו שהיתה קודם המיעוט זהו משמח חתן עם הכלה

אבל לעתיד לבוא יהיו שווים בקומתם, כתר אחד לשניהם, כפי שהיו לפני המיעוט; וזהו "משמח חתן עם הכלה".

לעתיד לבוא הם יהיו שווים בקומתם ויחלקו כתר אחד, כפי שהיו שני המאורות שווים לפני מיעוט הירח. זהו "חתן עם הכלה". בדפוס כתוב עי', אך נראה שצריך להיות אי' — "אחד", כפי שנאמר בפסוק 4: "כתר אחד לשניהם".

(שע"י הכלה משמח החתן כי אי"ח [אשת חיל] עט"ב [עטרת בעלה]) אומר גם כן ישמע קול חתן וקול כלה כי לעתיד יהיה לכלה קול.

(כלומר, החתן מתשמח באמצעות הכלה, שהרי "אשת חיל עטרת בעלה"). אומרים גם "ישמע קול חתן וקול כלה", כי לעתיד לבוא יהיה לכלה קול.

"עם הכלה" פירושו שהחתן מתשמח באמצעות הכלה, שהרי "אשת חיל עטרת בעלה". באותה ברכה נאמר גם "קול חתן וקול כלה", מפני שלעתיד לבוא יהיה לכלה קול משלה.

קול היינו המשכה והתגלות כמו קול גשמי שנמשך ונתגלה מהבל הלב לקנה. ולעתיד כשיהיה אי"ח [אשת חיל] עט"ב [עטרת בעלה] אז יהיה להכלה קול המשכה והתגלות

"קול" פירושו המשכה והתגלות, בדומה לקול גשמי הנמשך ומתגלה מהבל הלב דרך קנה הנשימה. ולעתיד לבוא, כאשר "אשת חיל עטרת בעלה", יהיה לכלה קול — המשכה והתגלות.

"קול" פירושו המשכה והתגלות, כפי שקול גשמי מוליך את הבל הלב החוצה דרך קנה הנשימה. כשהכלה תהיה עטרת בעלה, יהיה לה כוח זה של גילוי.

והוא עי"ד מ"ש ביום ההוא יצאו מים חיים⁶³ מירושלים חצים אל הים הקדמוני שהמלי' תהיה עטרת ומשפיע לבעלה גבוה מן התיקון רק מחמת שגם התיקון לא יתבטל

וזה על דרך מה שכתוב: "ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, חצים אל הים הקדמוני" — שמלכות תהיה עטרה ומשפיעה לבעלה, ממדרגה גבוהה יותר מתיקון. אלא שתיקון לא יתבטל גם הוא,

את נבואת זכריה על יציאת המים החיים מירושלים מפרשים כך: מלכות תהיה עטרה ומקור השפעה לבעלה, ממדרגה גבוהה יותר מתיקון. עם זאת, תיקון לא יתבטל.

לכן קול חתן וקול כלה שלשניהם יהיה קול המשכה והתגלות ב' המאורות הגדולים⁶⁴ אחר הבירור.

ולכן נאמר "קול חתן וקול כלה": לשניהם יהיה קול של המשכה והתגלות, כ"שני המאורות הגדולים", לאחר הבירור.

לכן גם לחתן וגם לכלה יהיה קול, כמו "שני המאורות הגדולים" בשווינום המקורי, לאחר השלמת הבירור.

והנה מו"ס [מוחא סתימאה] הוא מקור כל הבירורים כי מ"ש בחכמה אתברירו שרשה מן מו"ס [מוחא סתימאה] הנעלם ששם עיקר הבירור (כמ"ש בד"ה למה נסמכה ⁶⁵ כו')
 והנה מוחא סתימאה הוא מקור כל הבירורים, שכן מה שנאמר "בחכמה מתבררים" שורשו במוחא סתימאה הנעלם, שבו עיקר הבירור (כפי שמוסבר במאמר המתחיל "למה נסמכה" וכו').

הבירור עצמו מושרש במוחא סתימאה: האמירה "בחכמה מתבררים" חוזרת אל המוח הנעלם, שבו מתרחש עיקר הבירור. הדברים מפנים לאיגרת המתחילה "למה נסמכה", שנדפסה באיגרת הקודש.

ואחר שיתבררו אז יהיה גילוי מו"ס [מוחא סתימאה] תענוג עליון תכלית השלימות ואז יהיה התגלות פנימית טעמי התורה ישקני מנשיקות פיהו.⁶⁶

ולאחר שיתבררו, תהיה התגלות מוחא סתימאה — התענוג העליון והשלמות המוחלטת; ואז תתגלה גם הפנימיות של טעמי התורה: "ישקני מנשיקות פיהו".

כשהבירור יושלם, יתגלו מוחא סתימאה, התענוג העליון והשלמות המוחלטת, ואיתם גם הטעמים הפנימיים של התורה: "ישקני מנשיקות פיהו".

לכן לע"ע הוא צלוחתא בלחש כיון שאין להכלה קול שעתה בחי דבור בטל לגבי מחשבה ומדות אשה טפלה לגבי בעלה.

לכן לעת עתה התפילה נאמרת בלחש, שכן לכלה אין קול: כעת בחינת הדיבור בטלה ביחס למחשבה ולמדות, והאישה טפלה לבעלה.

לעת עתה תפילת העמידה נאמרת בלחש, משום שלכלה, מלכות, בחינת הדיבור, אין קול משלה. הדיבור כפוף למחשבה ולרגשות, כפי שמלכות מקבלת כעת מז"א.

אבל לעתיד לבא אחר הבירור כשיתגלה מו"ס [מוחא סתימאה] טוב טעם ודעת אז יהיה להכלה קול גדול

אבל לעתיד לבוא, לאחר הבירור, כשיתגלה מוחא סתימאה — "טוב טעם ודעת" — יהיה לכלה "קול גדול".

לעתיד לבוא, לאחר הבירור, כשיתגלה מוחא סתימאה, יהיה לכלה "קול גדול".

ולא יסף ⁶⁷ שמונה עשרה בקול רם ויהיה המלי עיקר אחע"ב [אשת חיל עטרת בעלה] כנודע שבע"ס [שבעשר ספירות] דאוי"ח [דאור חוזר] המלי הוא כתר ויסוד (המשפיע עכשיו למלי) הוא חכמה כו' ועיין מ"ש בד"ה ואכלתם אכול ⁶⁸ ס"פ ויגש:

"שלא פסק" — תפילת שמונה עשרה בקול רם. ומלכות תהיה העיקר, "אשת חיל עטרת בעלה"; כידוע, בעשר ספירות של אור חוזר מלכות היא כתר, ויסוד (המשפיע כעת למלכות) הוא חכמה וכו'. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ואכלתם אכול", בסוף פרשת ויגש.

"קול גדול שלא פסק" מתאר את מתן תורה; כאן הכוונה לתפילת שמונה עשרה הנאמרת בקול רם. מלכות תהיה העיקר: בעשר הספירות של אור חוזר, האור העולה מלמטה, מלכות נעשית כתר ויסוד נעשה חכמה. הדברים מפנים למאמר שבסוף פרשת ויגש.

בעבודה

התבוננות בטוב שבדבר, ובעיקר בטובו של ה', בונה אהבה בשכל שנותרת קבועה גם כאשר רגשות הלב עולים ויורדים. עבודת ה' "בכל מאדך", למעלה ממדידתו של האדם, היא חופתה של הכלה עצמה, ואתערותא דלתתא זו מעוררת את החופה שמלמעלה, המאחדת. באמצעות המצוות, ואפילו באמצעות האכילה, האדם מברר את הטוב הגנוז בדברים גשמיים, ובירור הדברים הנמוכים כעת הוא שיביא לגילוי הטעמים הפנימיים של התורה.

שאלות לשיחה

1. מדוע ז"א ומלכות אינם יכולים להתאחד ישירות, וכיצד מדרגה שלמעלה משניהם מאפשרת את איחודם?
2. כיצד אותו טעם, "יצר לב האדם רע", יכול להוביל תחילה לחובה ואחר כך לזכות, ומה מלמד הדבר על השכל כשורש המדות?
3. מה מבדיל בין הרצון התחתון לרצון העליון, ומדוע הרצון העליון אינו עקשנות גרידא?
4. מדוע מתן תורה נקרא רק אירוסין, ומה יהפוך את העתיד לנישואין?
5. מה פירוש הדבר שלעתיד לבוא יהיה לכלה קול והיא תהיה עטרת בעלה, וכיצד ברכות הנישואין מבטאות זאת?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ביאור הדברים

ההערה מפנה את הקורא להערות הרבי שנדפסו קודם לכן, במדור הערות ומקורות, בעמוד 19d.

הערת קה"ת

ראה הערות כ"ק אדמו"ר לעיל בהערות וציגונים יט, ד. נדפס גם במאמרי אדה"ז — נביאים ח"א עי לד. למאמר זה מציין כ"ק הצ"צ כמה פעמים: "כ"י הר"פ בביאור דכי על כל כבוד חופה" הנדפס בס' מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ עי נ' ואילך. ראה אוה"ת ענינים עי עח.

2 אבא יסד ברתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (רמח, א. רנו, ב. רנח, א). [כ].

3 אבא יסד ברתא

הזוהר מפרש את "בחכמה יסד ארץ" כאבא (חכמה) המייסד את הבת (מלכות). כאן הוא מוכיח שמלכות מושרשת בחכמה.

Zohar, Pinchas 100:676-102:682 ספר הזוהר, פנחס ק':תער"ו-ק"ב:תרפ"ב

4 כבוד חכמים ינחלו

"חכמים ינחלו כבוד". הפסוק קושר בין כבוד לחכמים, ותומך בויהוי הכבוד העליון עם אבא, חכמה.

Proverbs 3:35 משלי ג':ל"ה

כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וְכִסְיִים מְרִים קְלוּן:

The wise shall inherit honour; But as for the fools, they carry away shame

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, לה.

5 כבוד בגימטריא ל"ב נתיבות חכמה ונקי כבוד

הזוהר אומר ש"כבוד" עולה בגימטריה ל"ב. אדמו"ר הזקן קושר מספר זה עם ל"ב נתיבות חכמה, ולכן הכבוד העליון הוא חכמה.

Zohar, Tzav 20:135-145 ספר הזוהר, צו כ':קל"ה-קמ"ה

6 כבוד בגימט' ל"ב נתיבות חכמה

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 33a למילים האלה.

Zohar III, 33a זח"ג לג, א

הערת קה"ת

זח"ג לג, א. ראה פרדס שער יב.

7 כבדך המבריק

במאמר "עלי באר" שבחוקת מתואר האור המקיף כ"ברק המבריק" שבמחשבה בלבד: הוא מאיר, אך אינו נתפס ונקלט בתוך ההשגה.

הערת קה"ת

ע"ל חקת רד"ה עלי באר (סב, ג). וש"נ. [כ].

8 כינה רחובות הנהר

בתחילת פרשת ראה נקראת בינה, הה"א העליונה שבשם, "רחובות הנהר", משום שיש בה אורך ורוחב: התבוננות בגדולת ה', כל אחד לפי יכולתו.

הערת קה"ת

ע"ל ר"פ ראה (יח, ב). וש"נ. [כ].

ישעיהו מנבא שמעל כל כבוד ציון המתחדשת תהיה חופה. המאמר כולו מסביר את הפסוק הזה: מהם שני ה"כבוד" ומהי החופה שמעליהם.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וּבָרָא ה' עַל כָּל־מְכוּן הַר־צִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עֲנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנֹגֶה אֵשׁ לְהִכָּה לְיָלֵהָ כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד הָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 כבוד הוי' ממקומו

"ברוך כבוד הוי' ממקומו" — השבח ששמע יחזקאל בחזונו. אדמו"ר הזקן מפרש "ברוך" כהמשכה, "כבוד הוי'" כמלכות, ו"ממקומו" כחכמה עילאה, שורש המלכות.

Ezekiel 3:12 יחזקאל ג':י"ב

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רֶעֶשׂ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־ה' מִמְּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from ;'His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

11 ז"א ונוקבא הם ב' הפכים

מאמר שם מפנה לקטע זה, שבו נאמר שז"א ונוקבא הם שני הפכים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג ח"א עי רנו מציין לכאן.

12 "כדי שכבוד ישרי לך ולא ידום." אדמו"ר הזקן מפרש את "כבוד" כמלכות, ששירתה וכיסופיה אינם פוסקים לעולם.

Psalms 30:13 תהילים ל':י"ג

לְמַעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יִדֹם Havaayah אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֻדְךָ:

So that my glory may sing praise to Thee, and not be silent; O L-RD my G-d, I will give thanks unto Thee for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

13 ועמ"ש מזה בפ' תרומה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שז"א הוא ההשתלשלות הרחוקה ביותר של אור אין סוף, שמאיר לאחר מכן בבריאה, ביצירה ובעשיה באמצעות נוקבא, מקורם באצילות. "כרוב אחד מקצה מזה" הוא קצה אור אין סוף שבז"א, והכרוב האחר הוא מקורם של בריאה, יצירה ועשיה.

הערת קה"ת

תו"א פא, א.

פסוקה 5

19 חסד ענף החכמה וגבורה ענף הבינה

הזהר לקראת סוף פרשת תרומה: החסד העליון נובע מחכמה והגבורה מבינה, ואילו יעקב, שהוא תפארת, הוא "שלם משני הצדדים, כלפי עתיקא קדישא וכלפי ז"א". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שתפארת, הקו האמצעי, עולה עד הכתר.

Zohar, Terumah 94:908-96:918 ספר הזהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-צ"ו:תתק"ח

20 במ"א ע"פ הזהר וישב (דקפ"א)

ההערה מזהה שם את הדיון בוזהר בפרשת וישב על "הנה ישכיל עבדי", שאליו מתייחס הטקסט כאל דבר שנידון "במקום אחר".

הערת קה"ת

ביאורה"ז לאדה"א כג, ב. ובביאורה"ז להצ"צ כרך א ע' קכג ואילך.

21 הנה ישכיל עבדי

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונשא וגבה מאד". הזהר בפרשת וישב דורש כל מילה בפסוק.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 מאד מסטרא דיעקב

הזהר בפרשת וישב משייך כל מילה בישיעהו נ"ב, י"ג לבחינה מסוימת, ואומר: "מאד — מצד יעקב". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שתפארת, יעקב, מגיעה לנקודה הגבוהה ביותר.

Zohar, Vayeshev 5:44-57 ספר הזהר, וישב ה'מ"ד-נ"ז

and lifted up", from the side of Abraham; "and shall be high", from the side of Isaac; "very", from the side of Jacob

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

23 בד"ה מראיהם ומעשיהם

המאמר "מראיהם ומעשיהם", שאליו מפנה הטקסט בעניין שער החמישים. הוא פותח בגלגל בתוך גלגל בדברי יחזקאל וב"רוח החיה", הבאה מבחינה כה גבוהה עד שבעיניה מעלה ומטה שווים.

הערת קה"ת

תו"א טז, ב.

24 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". "בכל מאדך" היא חופת הכלה, הכתר של נוקבא.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 בד"ה מקושש עצים

המאמר על האיש המלקט עצים, שאליו מפנה הטקסט בקשר שבין "רצון המקום" לבין "בכל מאדך". הקטע מסביר שחטא מפריד דבר מן המקור שמחיה אותו, בשבת, כאשר הכול קשור למקורו.

הערת קה"ת

14

"עשה כרוב אחד בקצה מזה וכרוב אחד בקצה מזה". הכוונה לדיון בפרשת תרומה, שבו שני הכרובים מסמלים את ז"א ואת מלכות.

Exodus 25:19 שמות כ"ה:י"ט

וַעֲשֵׂה כְרוּב אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה וְכְרוּב־אֶחָד מִקְצֵה מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּת תַּעֲשֶׂוּ אֶת־הַכְּרֻבִים עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו:

And make one cherub at the one end, and one cherub at the other end; of one piece with the ark-cover shall ye make the cherubim of the two ends thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

15 עושה שלום

"הממשלה והפחד עמו; הוא עושה שלום במרומו". חז"ל דורשים את הפסוק כתיאור השלום שה' משכיב בין מלאכים מנוגדים.

Job 25:2 איוב כ"ה:ב'

הַמֶּשֶׁל וְהַפֶּחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמַרְוֹמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ע"פ עושה שלום כו' בין שר של מים

המדרש על הפסוק אומר שמיכאל הוא משלג וגבריאל מאש, ובכל זאת אינם מוזקים זה לזה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדוגמה לניגודים שמתחברים באמצעות דבר נעלה משניהם.

Bamidbar Rabbah 12:8 במדבר רבה י"ב:ח'

Zohar III, 12b זח"ג יב, ב

הערת קה"ת

במד"ר פ"ב, ח. זח"ג יב, ב. ע"ל במדבר ד"ה וספרתם (י, א). וש"נ. [כ].

17 והיה מעשה הצדקה

האיגרת שהטקסט מצטט נפתחת בדברי חז"ל שמיכאל, שר של מים, וגבריאל, שר של אש, אינם מכבים זה את זה, ומבארת אותם כחסד וגבורה.

Tanya, Iggeres HaKodesh 12:1 תניא, אגרת הקדש י"ב:א'

וְהִיָּה מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה שְׁלוֹם, וְעִבּוּדֵת הַצְדָּקָה הַשְׁקֵט וְנִטְחַ עַד עוֹלָם. לְהַבִּין הַהֶפְרָשׁ שֶׁבֵּין "מַעֲשֵׂה" לְ"עִבּוּדָה" וּבֵין "שְׁלוֹם" לְ"הַשְׁקֵט וְנִטְחַ" כו'. עַל פִּי מַה שֶּׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנֵם לְבָרְכָה עַל פֶּסוּק "עוֹשֵׂה שְׁלוֹם בְּמַרְוֹמָיו" - כִּי "מִיכָאֵל שַׂר שֶׁל מִים וְגַבְרִיאֵל שַׂר שֶׁל אֵשׁ, וְאִין מְכַבִּין זֶה אֶת זֶה".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

18 שמע ישראל

הפסוק של קריאת שמע, שבו האות עי"ן כתובה בגדול. הטקסט מתייחס להסבר שלפיו העי"ן הגדולה מייצגת את המדות כפי שהן קיימות בשכל.

Deuteronomy 6:4 דברים ו:ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵינוּ HAVAYAH אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לעיל שלח מב, ד.

26

רבי שמעון בר יוחאי אומר: כשישראל עושים את רצונו של מקום, מלאכתם נעשית בידי אחרים; וכשאינם עושים כן, "ואספת דגנך" — עליהם לאסוף את תבואתם בעצמם. אדמור"ר הזקן מקשר בין עשיית רצונו של מקום לבין "בכל מאדך".

Berakhot 35b:7 ברכות ל"ה ב:ז

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אִפְשָׁר אָדָם חוֹרֵשׁ בְּשַׁעַת חֲרִישָׁה, וְזוֹרֵעַ בְּשַׁעַת זְרִיעָה, וְקוֹצֵר בְּשַׁעַת קְצִירָה, וְדֹשׁ בְּשַׁעַת דִּישָׁה, וְזוֹרֵעַ בְּשַׁעַת הָרוּחַ, תּוֹרָה מִהֵנָּה עָלֶיָּהּ? אֵלָּא בְּזִמְנֵי שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם — מְלֹאכְתָּהּ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אֲחֵרִים, שְׁנֵאמַר: "וְעַמְדוּ זֵרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וְגוֹי", וּבְזִמְנֵי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם — מְלֹאכְתָּהּ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי עַצְמָן, שְׁנֵאמַר: "וְאָסַפְתָּ דְגָנְךָ". וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁמִלְאֻכָּת אֲחֵרִים נַעֲשִׂית עַל יָדָן, שְׁנֵאמַר: "וְעַבְדְּתָּ אֶת ...

R. Simeon b. Johai says : Is it possible for a man to plough at the time of ploughing, sow at seed-time, reap at harvest-time, thresh at the time of threshing, and winnow at the time of wind — what is to become of Torah? But when Israel perform the will of the All-present, their work is done by others; as it is said, "And strangers shall stand and feed your flocks," etc. (Is. Ixi. 5) ; and at the time when Israel perform ... ,not the will of the All-present

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

27 ואספת דגנך

מהחלק השני של קריאת שמע, שבו לא נאמר "בכל מאדך": הגמרא מפרשת את "ואספת דגנך" כמצב שבו ישראל אינם עושים את רצון ה' בשלמות.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א י"ד

וְנָתַתִּי מִטְרָאֲרָצְכֶם בְּעֵתָהּ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנְךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ: that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יד.

28 החתן פורס סודר על הכלה הנקרא דעקטוך

שם, לפי ההערה, הצמח צדק מביא את הכינוי העממי של המנהג, "כיסוי", ומסביר: "כי חופה היא עניין של כיסוי"; הוא מצטט את השולחן ערוך, אבן העזר, ואת הבית שמואל, ומסיים: "היא נקראת Decktuch".

הערת קה"ת

באוה"ת פ' ברכה ע' איתתעד מציין: "והלעז שם דאש באדעקונג . . כי חופה הוא ענין כסוי". וגם שם מציין לשו"ע אה"ע והבית שמואל ומסיים: "הוא הנקרא דעקטוך".

29 יריעה ע"ג כלונסות

הגהת הרמ"א שם מביאה את הדעה שחופה היא פריסת יריעה מעל ראש הכלה בשעת הברכות, את הדעה — המובאת בשם התוספות — שחופת בתולה היא היציאה בהינומה, ואת המנהג לפרוס סדין על גבי כלונסאות, ולהכניס את החתן והכלה תחתיו.

Shulchan Arukh, Even HaEzer 55:1 שולחן ערוך, אבן העזר נ"ה א:

... הגה וי"א דחופה אינו יחוד אלא כל שהביאה החתן לביתו לשם נשואין (כ"כ הר"ן בשי"א ריש כתובות) וי"א שהחופה היא שפורסין סודר על ראשה בשעת הברכה (הב"י הביאו) וי"א דחופת בתולה

משיצאה בהינומה ואלמנה משנתייחדו (תוס' פ"ק דיומא) והמנהג פשוט עכשיו לקרות חופה מקום שמכניסין יריעה פרוסה על גבי כלונסות ומכניסין תחתיה החתן והכלה ברבים ומקדשה שם ומברכין שם ברכת ארוסין ונשואין ואח"כ מוליכים אותם לביתם ואוכלין ביחד במקום צנוע וזה החופה הנוהגת עכשיו ע' לקמן סי' ס"ב סעיף ט' וסימן ס':

Betrothal Law in the Matters of Sustenance, Burial and Inheritance; Whether or not there is a "Ketubah" (7 paragraphs) A betrothed woman is prohibited (to have intercourse with) her (future) husband, according to the rabbis (lit. the Sofrim), as long as she is in her father's house (i.e. if she is not yet married). One who has intercourse with his betrothed (before they are married), while she is still in her father's house, must receive the "rabbinic lashes". HAGAH: (Table Cloth), supplementary notes from the Ashkenzai ... (Eastern European) point of

Apei Ravrevei: Shulchan Aruch Even HaEzer, Lemberg, 1886 (Public Domain) • Hupah veKiddushin, trans. by Norman T. Roman. HUC, 1975 (CC-BY)

פסקה 6

30 וכל יצר מחשבות לבו

לפני המבול: "כל יצר מחשבות לבו היה רק רע כל היום". כאן הרע שבלב הוא הסיבה לגור הדין.

Genesis 6:5 בראשית ו':ה'

וַיֵּרָא ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל־יֵצֶר מַחְשַׁבַת לְבוֹ רָע רַע כָּל־הַיּוֹם:

And the L-RD saw that the wickedness of man was great in the earth, and that every imagination of the thoughts of his heart was only evil continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ו, ה. ראה לעיל פ' אמור לט, א. תוי"א טו, ב. מובא באוה"ת יתרו ע' תתצא. נתבאר גם בהמשך מים רבים תרל"ו פ"ו. ד"ה קול דודי תש"ט סעי' ה ע' 12. וראה באוה"ת ענינים ע' קצו שמציין לכאן.

31 לא אוסיף עוד כו' כי יצר לב האדם

לאחר הקרבתו של נח אמר ה' "אל לבו" שלא יוסיף לקלל את האדמה, "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". אותה סיבה עצמה מובילה עתה לזכות.

Genesis 8:21 בראשית ח':כ"א

וַיֵּרַח ה' אֶת־רִיחַ הַנִּיחָח וַיֹּאמֶר ה' אֶל־לְבוֹ לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בְּעֵבֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְּעוּרָיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

And the L-RD smelled the sweet savour; and the L-RD said in His heart: 'I will not again curse the ground any more for man's sake; for the imagination of man's heart is evil from his youth; neither will I again smite any more every thing living, as I have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ח, כא.

32 לכל אשר יחפוץ יטנו

"לב המלך ביד הוי". לכל אשר יחפוץ יטנו". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה ביחס לשלש, שיכול להטות מדה לזכות או לחובה, בטרם היא מתגלה.

Proverbs 21:1 משלי כ"א:א'

פִּלְגֵי־מַיִם לְבִי־מֶלֶךְ בְּיַד־יְיָ עַל־כָּל־אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יִטְנוּ:

The king's heart is in the hand of the L-RD, as the water-courses: He turneth it whithersoever He will

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּר אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 כי אית רצון ואית רצון

הערת הרבי שם מביאה את זוהר 3:129a כמקור לאמירה "יש רצון ויש רצון", המצוטטת במקומות רבים בשם זוהר.

הערת קה"ת

בכמה מקומות מובא בשם זוהר. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תש"ט ע' 113 שמציין לזו"ג קכט, א. ראה תו"א פו, ד. סידור קל, ג.

35 אית רצון ואית רצון

בהערת קה"ת נאמר שהאמרה "יש רצון ויש רצון" מובאת במקומות רבים בשם זוהר, ושהערת הרבי ב-Sefer HaMaamarim 5709 מפנה לקטע זה. שם מצח הגולגולת של אריך אנפין נקרא "רצון הרצונות", והוא פונה אל רצונו של זו"א.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר זוהר, האדרא רבא ו':כ"ה-ז':ל"ז

36 שתוק כך עלה במחשבה

כשמשח הראו את מיתתו על קידוש השם של רבי עקיבא והוא שאל: "זו תורה וזו שכרה?", השיב ה': "שתוק, כך עלה במחשבה לפניי". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לרצון העליון שאינו נותן טעם.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחור] חזר לאחריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב. באוה"ת פ' בלק ע' תתקסג מעתיק הצ"צ מלשון הנחת הר"פ ע' נא בענין זה. ע"ש.

37 רק הטעם הוא נשגב ונעלה

ההערה מפנה לשם לעניין שטעמו של הרצון העליון נעלה מכדי להתגלות.

הערת קה"ת

ראה ד"ה קול דודי תש"ט סעי' ו ע' 113.

38 ע"פ אני ה' אלקיכם

המאמר על "אני הוי' אלקיכם". הוא פותח בשאלה מדוע הפסוק אומר פעמיים "אני הוי' אלקיכם", ומסביר שנשמות ישראל "עלו במחשבה", למעלה מדרגת הדיבור שבה נברא העולם.

הערת קה"ת

לעיל שלח מח, ב.

39 אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים

הפסוק האחרון בפרשת ציצית שבפרשת שלח. הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 בדי"ה תורה צוה

בלקוטי תורה על וזאת הברכה יש שני מאמרים על פסוק זה. במאמר השני מוסבר שהחופה שצריכה לבוא לפני הייחוד היא בחינת האור המקיף את כל העולמות — כתר שמעל חכמה; גם הוא מצטט את הרמ"ז על זוהר, בראשית, דף ח, בעניין סוד החופה.

הערת קה"ת

לעיל פ' ברכה.

41 תורה צוה

"התורה שציווה לנו משה היא מורשה לקהילת יעקב". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה, העוסק בחופה כרצון העליון.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תוֹרָה צִוְּהֵנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

42 דתרי"ג מצות . . ארחין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (קכט, א). [כ].

43 מן תרי"ג ארחין

הזוהר (אדרא רבא) מתאר נתיב באריך אנפין שמאיר בזעיר אנפין, וממנו מסתעפים "שש מאות ושלושה עשר נתיבות התורה". אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שהמצוות הגלויות נמשכות מהבחינה החיצונית של כתר.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר זוהר, האדרא רבא ו':כ"ה-ז':ל"ז

44 בעטרה שעטרה לו אמו

"צאו וראו את המלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו". העטרה היא הרצון העליון הגלוי.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֹטְרָה שְׁעֹטְרָהּ לֹא אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיָוִם שְׁמֻחָת לְבָו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 דממעט כסות לילה

הגמרא דורשת את "וראיתם אותו" למעט בגד שנלבש בלילה, אך כוללת בגד של עיוור, משום שאחרים רואים אותו. אדמו"ר חזק מביא זאת כדוגמה למקרה שבו הטעם שניתן אינו מספק לגמרי.

Menachot 43a:14-15 מנחות מ"ג א:י"ד-ט"ו

אי הכי כל שעתא נמי רב יהודה איניש צניעא הוה ולא שרי ליה לגלימיה כוליה יומא ומאי שנא מצפרא כי משני מכסות לילה לכסות יום ת"ר הכל חייבין בציצית כהנים ליום וישראלים גרים נשים ועבדים ר"ש פוטר בנשים מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה

שהזמן גרמא נשים פטורות

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות מג, א.

46 תורה חדשה

"תורה חדשה מאתי תצא": המדרש בפרשת שמני אומר שחידוש בתורה יבוא מה: אדמו"ר חזק מסביר שהכוונה היא לגילויי הטעמים הפנימיים של התורה.

Vayikra Rabbah 13:3 ויקרא רבה י"ג:ג

47 ישקני מנשיקות פיהו

"ישקני מנשיקות פיהו", הפתיחה של שיר השירים. הנשיקות הן הטעמים הפנימיים של התורה שיתגלו.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א:ב

ישקני מנשיקות פיהו כייטובים דדיך מיין:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 ישקני מנשיקות פיהו

רש"י מסביר שישראל סומכים על הבטחת ה' להתגלות אליהם שוב "לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה". הטקסט מביא זאת כהסבר לעניין התורה החדשה.

Rashi on Song of Songs 1:2-3 רש"י על שיר השירים א:ב-ג

ישקני מנשיקות פיהו. זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה: "מי יתן וישקני המלך שלמה מנשיקות פיהו כמו מאז, לפי שיש מקומות שנושקין על גב היד ועל הכתף, אך אני מתאנה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון, כחתן אל כלה, פה אל פה: כי טובים. לי דודיך מכל משתה יין ומכל ענג ושמחה. ולשון עברי הוא להיות כל סעדת ענג ושמחה נקראת על שם היין, כענין שנאמר "אל בית משתה היין", "בשיר לא ישתו ...

Let him kiss me with the kisses of his mouth. She recites this song with her mouth in her exile and in her widowhood, "If only King Shlomo would kiss me with the kisses of his mouth as of yore," because in some places they kiss on the back of the hand or on the shoulder, "but I desire and wish that he behave with me as his original behavior, like a bridegroom

with a bride, mouth to mouth." as in Bereishis 27:26 and ... Ibid. 29:11, and in many other

The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY) • The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY)

49 אז תתענג על הוי

"אז תתענג על הוי". אדמו"ר חזק מפרש את המילה "על" במשמעות "מעל": תענוג שלמעלה משם הוי, שיתגלה לעתיד לבוא.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אז תתענג על־Havayah והרפכתיד על־[במתי] (במותי) אָרץ והאכלתיד נחלת יַעקב אָבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 במ"ת היה רק בחיי אירוסין

המשנה מצטטת את הפסוק ומפרשת את "יום חתונתו" כיום מתן תורה. בהערת קה"ת מצטטים זאת כדי להראות שמתן תורה היה כעין אירוסין.

Shir HaShirim Rabbah 3:11 שיר השירים רבה ג:יא

Taanit 26b תענית כ"ו ב

הערת קה"ת

ראה שמו"ר ס"פ טו. שהש"ר פ"ג, יא. תענית כו, ב.

51 ברבות סדר בא ס"פ ט"ו

שם מסביר אדמו"ר חזק שכעת מתגלה רק החיצוניות של התורה, ולכן הקשר הוא בבחינת אירוסין; כאשר פנימיות התורה תתגלה לעתיד, יהיה זה "בית אישה", "תקראי אישי" — מצב של נישואין.

הערת קה"ת

ראה לעיל מטות פד, ג. וראה סידור קלח, ג ואילך.

52 בועליך עושיך

"כי בועליך עושיך, הוי צבאות שמו". המדרש מפרש זאת כנישואין השלמים שלעתיד לבוא.

Isaiah 54:5 ישעיהו נ"ד:ה

כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו וגאלך קדוש יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כְלֵי־הָאָרֶץ יִקְרָא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, ה.

53 כי בועליך עושיך

המדרש בפרשת בא: בעולם הזה היו רק אירוסין — "וארשתיך ליי" — אך בימות המשיח יהיו נישואין — "כי בועליך עושיך". זהו המקור שהטקסט מצטט.

Shemot Rabbah 15:31 שמות רבה ט"ו:ל"א

דבר אחר: החדש הזה לכם משל למלך, שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות. כיון שבא ללקחה, כתב לה מתנות רבות כבעל. כך, העולם הזה אירוסין היו, שנאמר (הושע ב, כא): וארשתיך לי לעולם, ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד, שנאמר: החדש הזה לכם, אבל לימות המשיח

יחיה האדם: הדיבור האלוני שברא את המזון ומתלבש בו הוא המחיה את האדם.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' מטות פא, ב ואילך.

58 שם ס"ג . . מ"ה

שם מביא אדמו"ר הזקן מעץ חיים: כעת מ"ה מברר את ב"ן, ולעתיד, כאשר ב"ן יתברר, "אשת חיל [תהיה] עטרת בעלה"; השבירה התרחשה במדרגת ס"ג.

הערת קה"ת

וע"ל אם בחקותי ה' (זו, ג). [כ].

59 אשת חיל עטרת בעלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

משלי (יב, ד). [כ].

60 אשת חיל עטרת בעלה

"אשת חיל היא עטרת בעלה". אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק על העתיד, כאשר מלכות, הכלה, תהיה לכתר של ז"א.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד

אִשְׁת־חַיִּל עֹטֶרֶת בַּעֲלָהּ וְכִרְקָב בַּעֲצָמוֹתָיו מְבִישָׁה:

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 טוב טעם ודעת

"למדני טעם ודעת". כאן הביטוי מציין את האור הגנוז של מוחא סתימא — הטעם שבתוך הרצון — שיאיר בכלה.

Psalms 119:66 תהילים קי"ט:ס"ו

טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האִמְנַנְתִּי:

Teach me good discernment and knowledge; for I have believed in Thy commandments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 משמח חתן עם הכלה

הגמרא מביאה את נוסח ברכות הנישואין: אחת מסתיימת במילים "משמח חתן וכלה", והאחרונה, שבה מבקשים שיישמע "קול חתן וקול כלה", מסתיימת במילים "משמח חתן עם הכלה". אדמו"ר הזקן קורא את שני הסיומים כביטוי להווה ולעתיד.

Ketubot 8a:6 כתובות ח' א:ר

"כְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, חֵתָן וְכֵלָה, גִּילָה, רִינָה, דִּיצָה, חֲדוּה, אֶהְבָּה וְאַחֲוָה וְשְׁלוֹם וְרִיעוּת. מִתְרָה ה' אֱלֹהֵינוּ יִשְׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה, קוֹל חֵתָן וְקוֹל כֵּלָה, קוֹל מִצְחָלוֹת חֲתָנִים מְחֻפָּתִים וְנִעָרִים מְשֻׁמָּה נִגְנִיתָם, כְּרוּךְ אַתָּה ה', מְשַׂמֵּחַ חֵתָן עִם הַכֵּלָה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

יהיו נישואין, שנאמר (ישעיה נד, ה): כי בועליך עושיך, באותה שעה מוסר להן את הכל, שנאמר (דניאל יב, ג): והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד:

Another interpretation: "This month shall be for you" – this is analogous to a king who betrothed a woman and wrote her [a marriage contract endowing her] minimally. When [the time] came to marry her, he wrote her [a contract endowing her with] numerous gifts, as a husband. So, this world is betrothal, as it is stated: "I will betroth you to Me forever" (Hosea 2:21), and He gave them only the moon, as it is stated: "This month shall be for you." However, in the days of ... the Messiah

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

54 שהאשה נקנית בביאה

"האשה נקנית בשלוש דרכים: בכסף, בשטר ובביאה". אדמו"ר הזקן משתמש בדרך האחרונה כדימוי לנישואין שלעתיד לבוא.

Mishnah Kiddushin 1:1 משנה קידושין א:א

הָאִשָּׁה נִקְנִית בְּשֵׁלֶשׁ דְּרָכִים, וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּשֵׁתֵי דְרָכִים. נִקְנִית בְּכֶסֶף, בְּשֵׁטֶר, וּבְבִיָּאָה. בְּכֶסֶף, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, בְּדִינָר וּבִשְׁוֹה דִּינָר. וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, בְּפִרוּטָה וּבִשְׁוֹה פְּרוּטָה. וְכַמָּה הִיא פְּרוּטָה, אֶחָד מִשְׁמָנָה כֹּאֶסֶר הָאִיטָלְקִי. וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּגִט וּבְמִיתַת הַפֶּעַל. הִנֵּכְמָה נִקְנִית בְּבִיָּאָה. וְקוֹנָה אֶת עַצְמָהּ בְּחִלְצָה וּבְמִיתַת הַיָּכֶם:

A woman is acquired in three ways and acquires herself in two: She is acquired by money, by document, or by intercourse. "By money": Bet Shammai says: a denar or the equivalent of a denar; Bet Hillel says: a perutah or the equivalent of a perutah. And how much is a perutah? An eighth of an Italian issar. And she acquires herself by divorce or by her husband's death. A yevamah is acquired by intercourse. And she acquires herself by halitzah or by the yavam's death

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 8

55 והטעם לזה שהתגלות הנ"ל

ההערה מפנה לשם לדיון בשאלה מדוע התגלות זו צריכה להמתין לעתיד.

הערת קה"ת

ראה בד"ה ויגש אליו — תרכ"ז ע' 66 (בהוצאת כתי"ה הר"ש סופר). בהוצאת תשנ"ט ע' סב.

56 ע"י המ"ע והל"ת להפרידם ולבררם

שם מוסבר שמצוות לא תעשה שוללות כל דבר שמסתיר את האלוקות: דברים בעלי תחושת מציאות נפרדת, החוסמים את ביטול הנפש. קיומן מביא לייחוד אבא ואמא.

הערת קה"ת

ראה לעיל פקודי ו, ד.

פסוקה 9

57 ולכן עבור זה המאכל מחיה את האדם

שם שואל אדמו"ר הזקן כיצד ייתכן שמזון, שמקורו במדרגות הנמוכות, יחיה את האדם הנעלה ממנו, ומשיב על פי הפסוק "כי על כל מוצא פי ה'

הערת קה"ת
ע"פ דברים ה, יט.

68 ואכלתם אכול

"ואכלתם אכול ושבוע". הפסוק מפנה למאמרו על פסוק זה בסוף פרשת ויגש.

Joel 2:26 יואל ב:כ"ו

וְאָכַלְתֶּם אֹכֹל וְשָׂבַע וְהִלַּלְתֶּם אֶת־שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וּלְאֲיֹבֵשׁ עַמִּי לְעוֹלָם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 ביום ההוא יצאו מים חיים

"ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, חציים אל הים הקדמוני". אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק כמתאר את מלכות, שבעתיד תהיה מקור של השפעה לבעלה.

Zechariah 14:8 זכריה י"ד:ח'

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִמֵּי־חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֲצִיָּם אֶל־הַיָּם הַקִּדְמוֹנִי וְחֲצִיָּם אֶל־הַיָּם הַמִּזְרָחִי בְּקִיץ וּבְחֶרֶף יִהְיֶה:

And it shall come to pass in that day, That living waters shall go out from Jerusalem: Half of them toward the eastern sea, And half of them toward the western sea; In summer and in winter shall it be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יד, ח.

64 ב' המאורות הגדולים

"יועש אלקים את שני המאורות הגדולים". שניהם נקראו גדולים לפני שהירח התמעט; בעתיד החתן והכלה יהיו שוב שווים.

Genesis 1:16 בראשית א:ט"ז

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמָּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאֹר הַגָּדֹל לְמִשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאֹר הַקָּטָן לְמִשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים:

And G-d made the two great lights: the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night; and the stars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 בדי"ה למה נסמכה

במכתב המצוטט בטקסט מוסבר הביטוי "על ידי חכמה מתבררים" כך: עולם התיקון מתברר מתוך התווה ושכירת הכלים באמצעות מוחא סתימאה דאריך אנפין.

הערת קה"ת

אגה"ק סי' כח. וראה גם לעיל פ' בהעלותך לא, א. חוקת ס, ג. בלק סט, ג. וראה בליקוט פ"י לאגה"ק שם.

66 ישקני מנשיקות פיהו

"ישקני מנשיקות פיהו", הנקרא שוב כתיאור של גילוי טעמיה הפנימיים של התורה לעתיד לבוא.

Song of Songs 1:2 שיר השירים א:ב'

יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִירָה מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 קול גדול ולא יסף

בסיני אמר ה' את המצוות "בקול גדול ולא יסף". אדמו"ר הזקן מיישם את המילים על העתיד, כאשר יהיה לכלה קול גדול והתפילה תיאמר בקול.

Deuteronomy 5:19 דברים ה:י"ט

אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל־כָּל־קְהִלְכֶּם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֶנָן וְהָעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְכָתַבְם עַל־שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתֶּנָּם אֵלַי:

These words the L-RD spoke unto all your assembly in the mount out of the midst of the fire, of the cloud, and of the thick darkness, with a great voice, and it went on no more. And He wrote them upon two tables of stone, and gave them unto me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Apei Ravrevei: Shulchan Aruch Even HaEzer, Lemberg, 1886 (Public Domain); Hupah veKiddushin, trans. by Norman T. Roman. HUC, 1975 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001 (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/39/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק